

Selvitys matkailijoiden suhtautumisesta Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen

Liisa Tyrväinen, Jari Järviluoma, Kirsi Nikkola ja Harri Silvennoinen

Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute
-sarjassa julkaistaan tutkimusten ennakkotuloksia ja ennakkotulosten
luonteisia selvityksiä. Sarjassa voidaan julkaista myös esitelmia ja
kokouskoosteita yms.

Sarjassa ei käytetä tieteellistä tarkastusmenettelyä.

Sarjan julkaisut ovat saatavissa pdf-muodossa sarjan Internet-sivuilta.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/>
ISSN 1795-150X

Toimitus

PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti julkaisutoimitus@metla.fi

Julkaisija

Metsäntutkimuslaitos
PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti info@metla.fi
<http://www.metla.fi/>

Tekijät Tyrväinen, Liisa, Järviluoma, Jari, Nikkola, Kirsi & Silvennoinen, Harri			
Nimeke Selvitys matkailijoiden suhtautumisesta Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen			
Vuosi 2012	Sivumäärä 47	ISBN 978-951-40-2372-9 (PDF)	ISSN 1795-150X
Yksikkö / Tutkimusohjelma / Hankkeet Pohjois-Suomen alueyksikkö / Metsästä hyvinvointia (HYV) / 3482, 3463, ART / 90208			
Hyväksynyt Leena Paavilainen, tutkimusjohtaja, 15.05.2012			
Tiivistelmä Tutkimuksessa selvittiin Muonion Mielmukkavaaraan suunnitellun tuulipuiston vaikutusalueella vierailevien ulkomaalaisten ja kotimaisten matkailijoiden asennoitumista tuulipuiston rakentamiseen. Tavoitteena oli hahmottaa tuulipuiston mahdollisia vaikutuksia alueen matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiin. Kysely- ja haastatteluaineistot kerättiin talvi- ja kevätsezonkien aikana vuosina 2010–2011. Raportti antaa kuvan Mielmukkavaaraan suunnitellun tuulipuiston vaikutuksista lumisen kauden matkailuun. Matkailijakyselyyn kerättiin vastauksia Muonion Mielmukkavaaran lähialueen matkailijoilta. Vastaajilta tiedusteltiin matkaa koskevia taustatietoja, matkakohteen valintaan vaikuttaneita tekijöitä, harrastettavia ulkoiluaktiviteetteja sekä suhtautumista tuulivoimaan yleisellä tasolla ja Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen. Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen asennoitumista mittaavassa osassa havaintomateriaalina käytettiin kuvasovitteita Mielmukkavaarasta eri etäisyyksiltä ja ilmansuunnista kuvattuna ilman tuulivoimarakenteita ja niiden kanssa. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 252 matkailijaa, joista 29 % oli kotimaisia. Tuulivoimahankkeen vaikutuksia matkailuun tutkittiin myös haastatteleamalla koti- ja ulkomaisia matkailijoita Focus group –ryhmähaastattelumenetelmällä. Tuulivoima on matkailijoiden mielestä periaatteessa ympäristöystävällinen energiantuotantomuoto. Kriittisimmin tuulipuistohankkeeseen asennoituivat alueella vierailevat ulkomaalaiset matkailijat. Kotimaisten matkailijoiden suhtautuminen tuulipuistohankkeeseen oli selvästi myönteisempää. Ulkomalaisista matkailijoista suuri osa arvioi tuulipuiston toteutuessaan vähentävän heidän halukkuuttaan vierailla uudelleen Muoniossa. Tuulipuisto vaikuttaisi kielteisesti erityisesti Muonion imagoon erämaisena luontomatkailukohteena. Lähes puolet vastaajista vastusti tuulipuiston rakentamista ja toinen puolisko ei ottanut asiaan kantaa tai kannatti puiston rakentamista. Tuulipuiston mahdollisen rakentamisen kielteiset matkailuvaikutukset kohdistuisivat ensisijaisesti kansainväliseen matkailuun, jonka merkitys on Muoniossa poikkeuksellisen suuri. Kaksi kolmasosaa Muoniossa rekisteröidyistä matkailijayöpymisistä on peräisin kansainvälisestä matkailusta. Mielmukkavaaran tuulipuiston haitat johtuvat suurelta osin viisaalisen luonnonmaiseman muutoksesta, jonka vuoksi on keskeistä se miten ohjelmapalveluja tarjoavien yritysten käyttämiltä reiteiltä näkyy alueelle.			
Asiasanat tuulivoima, Lapin matkailu, luontomatkailu, maankäytön yhteensovittaminen			
Julkaisun verkko-osoite http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2012/mwp237.htm			
Tämä julkaisu korvaa julkaisun			
Tämä julkaisu on korvattu julkaisulla			
Yhteydenotot Liisa Tyrväinen, Metsäntutkimuslaitos, liisa.tyrvaainen@metla.fi			
Muita tietoja			

Sisällys

1 Johdanto.....	5
1.1 Selvityksen tausta ja tarkoitus	5
1.2 Muonio matkailukohteena	6
2 Aineistot ja menetelmät.....	9
2.1 Matkailijakysely	9
2.2 Fokusryhmähaastattelut	10
3 Tulokset	13
3.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot	13
3.2 Kyselyyn vastanneiden matkaa koskevat tiedot	14
3.3 Miksi Muonioon?	16
3.4 Ulkoiluharrastukset.....	18
3.5 Suhtautuminen tuulivoimaan.....	20
3.6 Suhtautuminen Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen	25
4 Yhteenveto ja johtopäätökset	42
Kirjallisuus	46

1 Johdanto

1.1 Selvityksen tausta ja tarkoitus

Wpd Finland Oy suunnittelee Muonion keskustasta 16 kilometriä luoteeseen sijaitsevaan Mielmukkavaaraan enintään 15 tuulivoimalaitosta käsittävää tuulipuistoa. Toteutuessaan tuulipuiston arvioitu vuotuinen sähköntuotanto olisi 75–110 gigawattituntia. Fyysisiltä mitoiltaan Mielmukkavaaran voimalaitokset olisivat varsin kookkaita. Suunnitelmien mukaan voimaloiden tornit ovat korkeudeltaan noin 100 metriä ja roottoreiden halkaisija noin 100 metriä eli lapojen lakikorkeus olisi enimmillään 150 metriä maanpinnasta. Tuulipuiston mittasuhteiden ja erityisesti niistä aiheutuvien maisemavaikutusten laajuuden takia hankkeeseen on sovellettu ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Ympäristövaikutusten arviointiselostus julkaistiin huhtikuussa 2010 (wpd Finland Oy ym. 2010). Syyskuussa 2010 antamassaan lausunnossa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus piti arviointiselostusta riittävänä (Lapin ELY-keskus 2010).

YVA-menettelyyn liittyvästä hankkeen matkailuvaikutusten erillisselvityksestä kävi ilmi, että alueen matkailuyrittäjät suhtautuvat varauksellisesti tuulipuiston rakentamiseen. Merkittävimpinä haittoina matkailuyrittäjät pitivät tuulipuiston vaikutuksia Pohjois-Muonion erämaaimagoon ja maisemaan. Yrittäjät arvioivat tuulipuiston vaikuttavan kielteisesti myös matkailureitteihin, vapaa-ajanasuntojen rakentamiseen ja ylipäänsä matkailijamääriin ja matkailuelinkeinon harjoittamiseen (Pöyry 2010). Tätä taustaa vasten wpd Finland Oy tilasi marraskuussa 2010 Metsäntutkimuslaitokselta lisäselvityksen hankkeen matkailuvaikutuksista ja erityisesti matkailijoiden suhtautumisesta suunniteltuun tuulipuistoon.

Tämän wpd Finland Oy:n tilaaman tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Muonion Mielmukkavaaraan suunnitellun tuulipuiston vaikutusalueella vierailevien ulkomaalaisten ja kotimaisten matkailijoiden asennoitumista tuulipuiston rakentamiseen. Selvityksen tavoitteena oli niin ikään hahmottaa tuulipuiston mahdollisia vaikutuksia alueen matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiin.

Selvityksen kysely- ja haastatteluaineistot kerättiin talvi- ja kevätsezonkien aikana, joten selvityksen tulokset ilmentävät lumisen kauden matkailijoiden näkemyksiä Mielmukkavaaraan suunnitellusta tuulipuistosta. Tämä sesonki on kohdealueella matkailullisesti tärkein, ja tämä selvitys antaa kuvan Mielmukkavaaraan suunnitellun tuulipuiston vaikutuksista lumisen kauden matkailuun. Matkailijakyselyjen tekoa jatkettiin elo-syyskuussa 2011, minkä jälkeen aineistoihin saatiin mukaan myös lumettomana vuodenaikana alueella vierailevien vastauksia. Lumettoman kauden aineiston tulokset raportoitiin erikseen tätä raporttia suppeammassa muodossa loppuvuodesta 2011.

Selvitys on tehty Metsäntutkimuslaitoksen Pohjois-Suomen alueyksikössä. Selvitystyön vastuullisena johtajana toimi luontomatkailun professori Liisa Tyrväinen. Tutkimusryhmään kuuluivat myös tutkijat Harri Silvennoinen, Kirsi Nikkola ja Jari Järviluoma, kyselyaineiston keruusta vastanneet metsätalousinsinöörit Aarno Niva ja Jouni Puoskari sekä fokusryhmähaastattelujen määrällisen analyysin tehnyt YTM Sinikka Rovander.

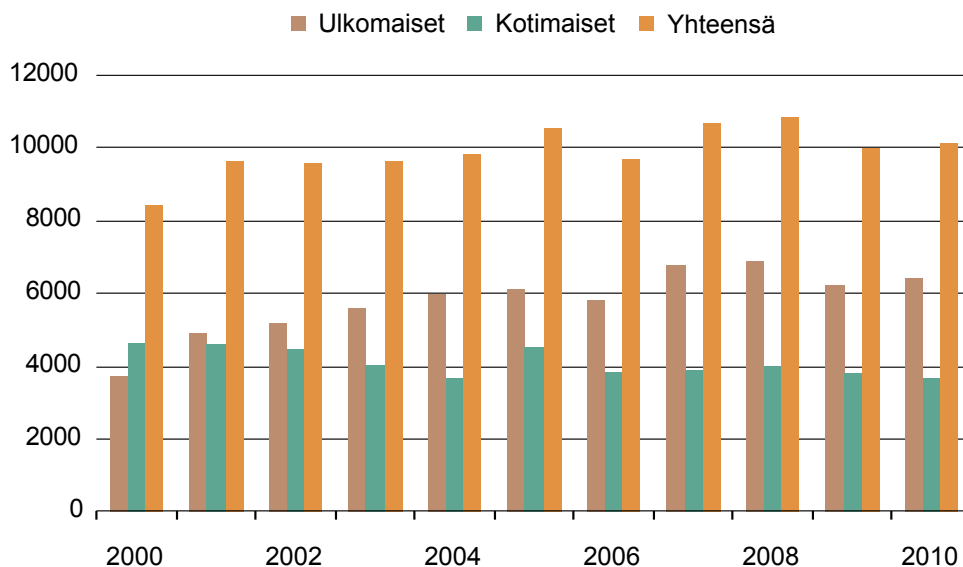
1.2 Muonio matkailukohteena

Muonion matkailun keskeisiä vetovoimatekijöitä ovat lappilainen luonto, tunturi- ja järvimaisemat, erämaiset metsät ja näihin tukeutuvat elämystuotteet. Muoniossa vieraileville on tarjolla ohjattuja koiravaljakko-, poro- ja moottorikelkkasafareita, omatoimista hiihtoa ja laskettelua tai kesäaikaan koskenlaskua, melontaa, ratsastusvaellusretkiä, kalastusohjelmia ja patikointia. Yhteistä kaikille aktiviteeteille on alueen ainutlaatuinen luonnonympäristö joko elämyksenä sinänsä tai toiminnan puitteena.

Muonion merkittävin matkailukeskittymä on noin kuuden kilometrin päässä Muonion kuntakeskuksesta Rovaniemelle päin sijaitseva Oloksen hiihtokeskus. Oloksen – kuten myös Pallaksen – hotelli- ja rinnetoiminnot ovat Lapland Hotels -ketjun omistuksessa. Olos on tunnettu erityisesti hiihtomaajoukkueiden ensilumen leireistä, autotestauksesta ja poikkeuksellisen suuresta kokous- ja kongressikeskuksesta. Muihin Pohjois-Suomen hiihtokeskuksiin nähden Oloksen erikoisuutena ovat myös tuulivoimalat. Olostunturin huipulla on viisi vuosina 1998–1999 rakennettua tuulivoimalaa. Voimaloiden tornien korkeus on 40 metriä ja roottoreiden halkaisija 44 metriä eli voimaloiden lavat yltyvät lakipisteessään 62 metrin korkeuteen maanpinnasta (Tunturituuli Oy 2011).

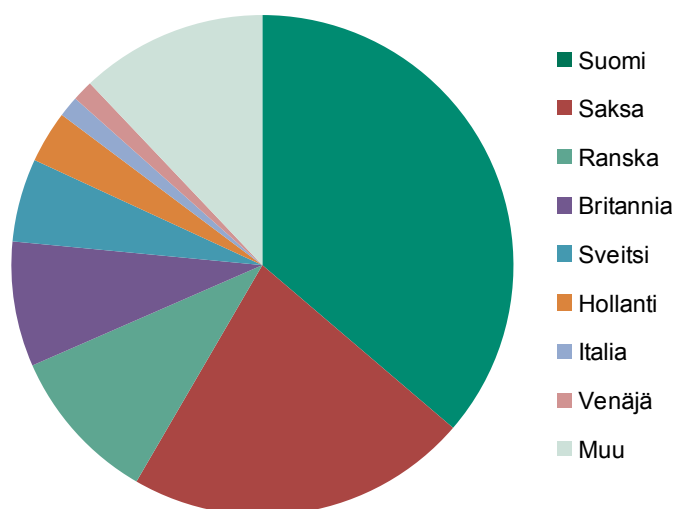
Muita kunnan alueella sijaitsevia suurempia matkailukeskittymiä ovat Pallas ja Harriniva. Pallaksen matkailukeskittymä koostuu vuonna 1948 rakennetusta, jo hieman ajan patinoimasta hotellista, laskettelurinteistä kaksine hisseineen ja Pallastunturin luontokeskuksesta. Pallaksella on pitkä, Pallas-Yllästunturin kansallispuiston (ent. Pallas-Ounastunturin kp.) erityislaatuiseen tunturiluontoon ja -maisemaan perustuva historia luontomatkailukohteena. Pallas kiinnostaa nykyäänkin nimenomaan retkeilyä, vaeltamista ja hiihtoa harrastavia luontomatkailijoita. Harrinivan Lomakeskus koostuu hotellista ja leirintäalueesta, jotka sijaitsevat Muonionjoen rannalla kuntakeskuksesta kolme kilometriä etelään. Harrinivan rekikoira- ja moottorikelkkasafareiden ynnä muiden ohjelmapalveluiden tarjonta on huomattavan laajaa ja kansainvälisille asiakkaille suunnattua. Tästä on osoituksena se, että Harriniva on tunnetuimpia suomalaisia talvimatkailuyrityksiä Ranskan, Saksan, Iso-Britannian ja Hollannin markkinoilla (Suunnittelukeskus Oy 2005, Pöyry 2010).

Muonion majoituskysynnän kehitystä kuvaava kaavio osoittaa kunnassa rekisteröityjen yöpymisten kokonaismäärän vaihdelleen jo pitkään 100 000 yöpymisvuorokauden molemmin puolin. Vuosituhannen alkuvuosista kansainvälisten yöpymisten volyymissa on tapahtunut kasvua, sen sijaan kotimaisissa yöpymisissä on havaittavissa lievää laskua (kuva 1). Koko Lapissa rekisteröidyistä matkailijayöpymisistä Muonion osuus oli vuonna 2010 likipitään viisi prosenttia (Tilastokeskus 2001–2009, Tilastokeskus & Matkailun edistämiskeskus 2011). Tilastokeskuksen rekisteröimistä yöpymisvuorokausista puhuttaessa on huomattava, että ne kattavat vain osan matkailijoiden kokonaisyöpymisistä. Tilastokeskuksen majoitusrekisteriin kuuluvat sellaiset majoitusliikkeet, joissa on vähintään kymmenen huonetta, mökkiä tai matkailuvaunupaikkaa. Muoniossa muiden vastaavien kohteiden tavoin huomattava osa matkailijoiden yöpymisistä jää siten rekisteröinnin ulkopuolelle.

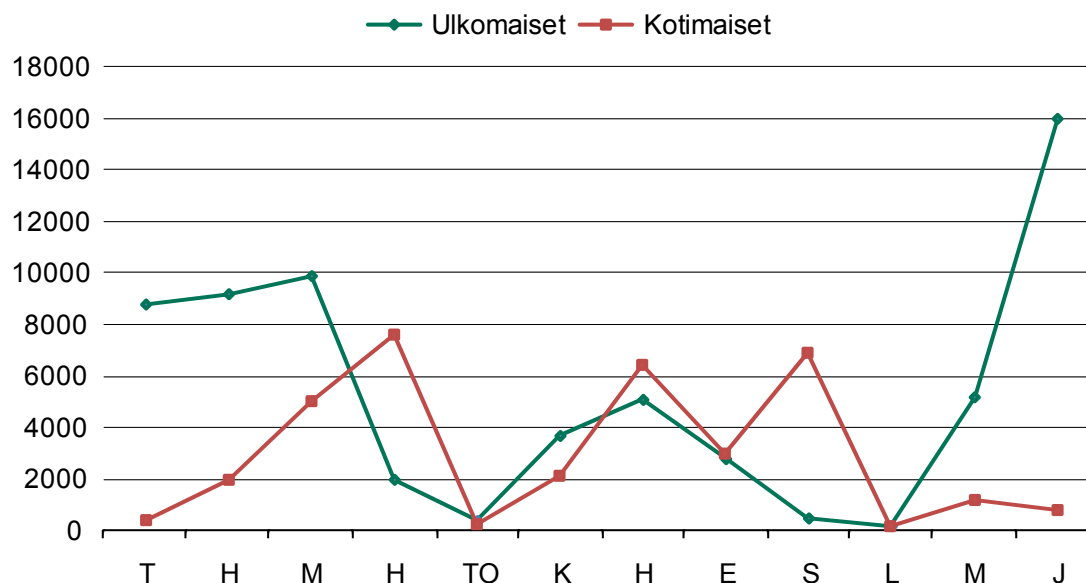

Kuva 1. Muonion rekisteröityjen yöpymisvuorokausien kehitys 2000-luvulla (Tilastokeskus 2001–2009, Tilastokeskus & Matkailun edistämiskeskus 2011).

Vuonna 2010 Muonion kaikista yöpyvistä matkailijoista 36 prosenttia oli kotimaisia (kuva 2). Suurimman ulkomaalaisryhmän muodostivat osin autotestaustoiminnan ansioista saksalaiset (22 %). Seuraavaksi suurimpia ryhmiä olivat ranskalaiset (11 %), britit (8 %), sveitsiläiset (4 %) ja hollantilaiset (3%). Yöpymislukujen perusteella Muonion matkailulle on leimallista kansainvälisten matkailijoiden poikkeuksellisen suuri osuus. Vuonna 2010 Muonion lisäksi ainoastaan Helsingissä, Rovaniemellä, Ahvenanmaalla sekä Imatran ja Länsi-Saimaan seutukunnissa ulkomaiden yöpymisvuorokausien määrä ylitti kotimaisten yöpymisvuorokausien määrän (Tilastokeskus & Matkailun edistämiskeskus 2011).

Kuva 2. Muonion rekisteröityjen yöpymisvuorokausien kansallisuusjakauma vuonna 2010 (Tilastokeskus & Matkailun edistämiskeskus 2011).

Kuva 3. Muonion matkailun sesonkijakauma vuonna 2010. Luvut kuvaavat kuukausittaisia yöpymisvuorokausien määriä (Tilastokeskus & Matkailun edistämiskeskus 2011).

Muonion matkailun kausivaihtelu käy ilmi kuvasta 3. Kansainvälisessä matkailussa sesonki alkaa joulukuussa kestäen maaliskuuhun saakka. Myös kesä-elokuussa ulkomaalaisia matkailijoita yöpyy kunnan alueella kohtalaisen paljon lumettoman ajan majoituskysynnän ollessa kuitenkin selvästi pienempää lumisen ajan kysyntään nähden. Kotimaanmatkailussa sesonkihuiput ajoittuvat huhtikuuhun, heinäkuuhun ja syyskuuhun (Tilastokeskus & Matkailun edistämiskeskus 2011).

Muonion seudun aluetalous ja työpaikat rakentuvat pitkälle matkailun varaan. Matkailun työllisyysvaikutuksia on selvitetty tarkemmin viimeksi vuonna 2007 Tunturi-Lapin työ- ja elinkeinotoimiston työvoimatutkimuksessa. Selvityksessä mukana olleet 36 muoniolaista matkailuyritystä ilmoittivat työllistävänsä yhteensä 307 henkilöä. Lukuun sisältyvät yrittäjät, vakituiset, määräaikaiset ja osa-aikaiset työntekijät sekä harjoittelijat (Tunturi-Lapin työ- ja elinkeinotoimisto 2008). Varsinaisten matkailuyritysten tarjoamien työpaikkojen lisäksi on huomioitava myös välilliset työllisyysvaikutukset, joita matkailu synnyttää esimerkiksi rakennustoimintaan tai vähittäiskauppaan. Kunnan työmarkkinoiden matkailuriippuvuutta kuvaa se, että samana vuonna eli vuonna 2007 Muonion työpaikkojen (= alueella työssäkäyvät) kokonaismäärä oli 948 (Lapin liitto 2011a).

Työ- ja elinkeinoministeriön Toimiala Online -palvelun tietojen mukaan vuonna 2009 majoitus- ja ravitsemistoimintaan lukeutuvia toimipaikkoja oli Muoniossa yhteensä 21. Niiden yhteenlaskettu henkilöstömäärä oli 116. Ohjelmapalvelujen vastaavia lukuja toimipaikkatilastosta on hankala poimia. Ohjelmapalveluja kuvannee toimipaikkatilastossa lähinnä luokka 79 Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varauspalvelut (sis. matkaoppaiden palvelut ym.). Luokkaan kuuluvia toimipaikkoja oli Muoniossa vuonna 2009 kaikkiaan 15 ja niiden henkilöstömäärä oli yhteensä 18. Toimiala Online -palvelussa henkilöstömäärällä tarkoitetaan yritysten kokovuosityöllisten määrää, jolloin esimerkiksi kaksi puolivuotista työntekijää vastaa yhtä kokovuosityöllistä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011).

Muunion matkailun tulovaikutuksista ei ole olemassa kattavaa tietoa. Toimiala Online -palvelun mukaan vuonna 2009 Muunion alueen majoitus- ja ravitsemistoimintaan lukeutuvien toimipaikkojen yhteenlaskettu liikevaihto oli 13,2 milj. euroa. Ohjelmapalvelut edellä määriteltynä tuottivat puolestaan liikevaihtoa yhteensä 1,6 milj. euroa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011). Kyseiset liikevaihtoluvut yhteenlaskettunakaan eivät kuitenkaan kata kuin osan kunnan kokonaismatkailutulosta. Lukujen ulkopuolelle jäävät muiden matkailusta tuloa saavien toimialojen tulovaikutukset samoin kuin erilaiset kerrannaisvaikutukset.

2 Aineistot ja menetelmät

Käsilläoleva tutkimusraportti perustuu kansainvälisille ja kotimaisille matkailijoille suunnattuun matkailijakyselyyn ja matkailijoiden fokusryhmähaastatteluihin. Tavoitteena oli saada määrällistä tietoa matkailijoiden asenteista tuulipuistohanketta kohtaan. Fokusryhmähaastattelujen tuottama laadullinen aineisto kerättiin selventämään ja syventämään kyselylomakkeen avulla saatua kuvaa matkailijoiden mielipiteistä ja niiden perusteluista.

2.1 Matkailijakysely

Matkailijakysely toteutettiin vuoden 2011 tammi-maaliskuussa jakamalla kyselylomakkeita Muunion Mielmukkavaaran lähialueen matkailijoille. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin matkailijaa ja hänen matkaansa koskevia taustatietoja, matkakohteen valintaan vaikuttaneita tekijöitä, matkan aikana harrastettavia ulkoiluaktiviteetteja sekä suhtautumista tuulivoimaan yleisellä tasolla ja Mielmukkavaaran nimenomaisessa tapauksessa. Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeen asennoitumista mittaavissa kysymyksissä havaintomateriaalina käytettiin selvityksen tilaajan toimittamia kuvasovitteita Mielmukkavaarasta eri etäisyyksiltä ja ilmansuunnista kuvattuna ilman tuulivoimarakenteita ja niiden kanssa. Kuvasovitteet annettiin kyselyyn vastaajille nähtäväksi erillisessä kuvakansiossa. Kyselylomakkeen suunnitteluun liittyen Harrinivassa pidettiin työkokous 18.11.2010, johon osallistui paikallisia matkailuyrittäjiä, wpd Finland Oy:n edustajia ja Metsäntutkimuslaitoksen tutkijoita. Kokouksesta saatujen kommenttien pohjalta lomake viimeisteltiin ja käännettiin suomesta englanniksi, ranskaksi, saksaksi ja venäjäksi.

Matkailijakyselyn aineistoa kerättiin kahdessa erässä. Ensimmäinen aineiston keruukierros tehtiin 10.1. – 29.1.2011 välisenä aikana. Tuolloin 89 prosenttia vastaajista oli ulkomaalaisia. Heistä pääosa tavoitettiin Harrinivan lomakeskuksesta ja joitakin myös Torassiepin, Lomapallaksen ja Pallaksen opastuskeskuksen tiloista. Tammikuussa vastauksia saatiin yhteensä 144 kappaletta.

Toinen kyselyn jakoperiodi ajoittui 9.3. – 28.3.2011 väliseen aikaan. Toinen jakokierros tuotti yhteensä 108 vastausta, joista suurin osa (60 %) saatiin suomalaisilta. Maaliskuussa kyselyjä jaettiin Oloksella (25 %), Torassiepiä (24 %), Pallaksella (23 %), Harrinivassa (14 %) ja Jeriksellä (11 %). Kaikkiaan talvikauden aineiston muodostaa 252 täytettyä kyselylomaketta.

Varsinkin ensimmäisellä aineistonkeruujaksolla saumaton yhteistyö matkailuyritysten henkilökunnan ja etenkin oppaiden kanssa sekä Harrinivassa että Torassiepiä oli kyselyn toteutuksen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Kyselyn jakajat saivat henkilökunnalta tiedon ajankohdista, jolloin matkailijaryhmät saapuvat safareilta ja milloin vierailia on sopiva tauko päiväohjelmassa kyselyyn vastaamiseen. Muutamissa tapauksissa oppaan kanssa sovittiin, että ryhmä vastaa kyselyyn

aktiivisen päivän päätteeksi illallisella. Matkailijoiden keskuudessa kyselyyn suhtauduttiin yleensä myönteisesti. Tavallisin syy vastaamisesta kieltäytymiseen oli tiukasta päiväohjelmasta johtuva kiire.

Kyselyyn vastanneissa oli kaikkiaan 13 eri kansallisuutta. Lähes kaikki vastaajat olivat lähtöisin Euroopasta (98 %). Vain muutama vastaaja oli Euroopan ulkopuolelta Uudesta Seelannista ja Australiasta. Kansallisuuksista suurimman ryhmän muodostivat kotimaiset matkailijat (29 % koko aineistosta). Heidän jälkeensä tulivat ranskalaiset (27 %), saksalaiset (11 %), britit (11 %), sveitsiläiset (9 %), hollantilaiset (7 %) ja belgialaiset (2 %). Yksittäisiä vastaajia oli myös Italiaa, Itävaltaa, Latviasta ja Puolasta.

Matkailijakyselyn tulokset on jatkossa esitetty koko talvikauden aineiston osalta ja kansallisuusryhmittäin vertailtuna. Matkailijat ryhmitettiin kansallisuuksien mukaan seuraavasti: kotimaan matkailijat (73 kpl), ranskalaiset (67 kpl), saksalaiset + sveitsiläiset (54 kpl), britit (27 kpl) ja belgialaiset + hollantilaiset (23 kpl). Kansallisuuksien mukaisen ryhmittelyn ulkopuolelle jäi 8 vastaajaa. Heidän vastauksensa ovat kuitenkin mukana talvikauden kokonaistuloksissa.

Tulokset on esitetty matkailijaryhmittäin (kansallisuuksittain) eriteltyinä vain, jos ryhmien välillä ilmeni tilastollista eroa ($p < 0,05$). Poikkeuksen tästä tekee Mielmukkavaaran tuulipuiston vaikutusten valokuvaan perustuva arviointi, jonka tulokset esitellään matkailijaryhmittäin jokaisen kuvan kohdalla. Matkailijaryhmien väliset erot testattiin luokka-asteikollisten muuttujien kohdalla X² –testillä ja Likert-asteikollisten muuttujien kohdalla Kruskalin-Wallis testillä. Likert-asteikollisten muuttujien osalta ryhmien tulokset on esitetty keskiarvoina. Varianssianalyysia käytettiin matkailijaryhmien välisten erojen selvittämiseen kuva-arvioinneissa ja kysymyksessä, jossa tiedusteltiin Mielmukkavaaran sopivuutta tuulipuiston sijoituspaikaksi.

2.2 Fokusryhmähaastattelut

Mielmukkavaaran tuulivoimahankkeen vaikutuksia matkailuun tutkittiin kyselyn ohella laadullisen tutkimuksen keinoin haastattelemalla koti- ja ulkomaisia matkailijoita Focus group –ryhmähaastattelumenetelmällä. Ryhmähaastattelumenetelmää käytetään yleensä uusien tuotteiden suunnittelussa ja tavoitteena on kerätä käyttäjäkokemuksia (Routio 2005). Mielmukkavaaran tapauksessa matkailijoiden jo käyttämä luontomatkailutuote tai omatoimisten matkailijoiden luontokokemus on mahdollisesti muuttumassa, koska aktiviteettien toteutusympäristö muuttuisi tuulivoimahankkeen vaikutuksesta. Matkailijat ovat haastatteluissa asiantuntijan asemassa sen suhteen, miten he kokevat odotettavissa olevien maisemamuutosten vaikuttavan luontomatkailutuotteen kokemiseen tai luonnossa omatoimisesti liikkujan kokemukseen.

Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavien ja haastattelukertojen lukumäärää on ennalta vaikea määrittellä, koska tavoitteena on saavuttaa tietty kyllästymisaste, jolloin uutta olennaista asiaa ei enää tule ilmi. Mielmukkavaaran tuulipuiston matkailuvaikutusten selvitystä varten haastatteluja tehtiin 11 kappaletta ja haastatteluun osallistui kerralla yhdestä neljään henkilöä, mutta yleisimmin haastateltavia oli kaksi. Neljän hengen ryhmiä oli kaksi ja ne muodostuivat kahdesta belgialaisesta perheestä. Haastateltavien määrä oli sopiva nauhoituksen purkamisen kannalta, vaikka neljän henkilön haastatteluja piti purkaessa kuunnella moneen kertaan, jotta erotti kaikkien kommentit. Mielmukkavaaran tuulipuiston matkailuvaikutusten selvitykseen haastateltiin yhteensä 25 henkilöä, joiden kotimaat olivat Belgia (11), Hollanti (3), Iso-Britannia (2), Saksa (2) ja Suomi (7). Kaikki kansainväliset matkailijat haastateltiin Harrinivassa ja suomalaiset Oloksella sekä Pal-

laksella. Haastattelut toteutettiin joulukuussa 2010 Harrinivassa ja maaliskuussa 2011 Harrinivassa, Oloksella ja Pallaksella.

Ryhmähaastattelumenetelmä on yksilöhaastatteluihin verrattuna taloudellinen, koska haastattelut voidaan toteuttaa muutamalla haastattelukerralla, joissa saadaan suuri määrä tietoa (Wilkinson 2004, 348; Hirsjärvi & Hurme 2008, 61). Ryhmähaastatteluissa haastattelun tekijällä on keskeinen asema ryhmän ohjaajana, koska hän johtaa keskustelua haastatteluteemojen mukaan ja jakaa puheenvuoroja niin, että kaikkien äänet pääsevät esille ja jokainen osallistuu ryhmän vuorovai-
kutukseen (Morgan 2002, 146; Wilkinson 2004, 345; Routio 2005). Mielmukkavaaran tuulivoi-
mahankkeen haastatteluista osassa kaikkien äänen esiin saaminen oli haasteellista yhteisen kielen
puuttumisen vuoksi, joten yleensä parhaiten englantia osaavat olivat eniten äänessä sitä vieraana
kielenä puhuvien ryhmissä. He kuitenkin tulkkasivat myös muiden ryhmäläisten äidinkielellään
antamia kommentteja, jos nämä eivät osanneet ilmaista asiaa englanniksi, joten jokainen sai ha-
lutessaan mielipiteensä esiin.

Haastattelutilanne voi olla enemmän tai vähemmän strukturoitu riippuen siitä, halutaanko saada
vastaukset tutkijan kysymyksiin vai ymmärtää osallistujien ajatuksia (Morgan 2002, 146–147).
Mielmukkavaaran selvityksessä haastattelutilanne oli puolistrukturoitu, koska teemahaastattelu-
kysymykset ohjasivat haastattelun kulkua, mutta haastatteliija esitti myös tarkentavia ja täydentä-
viä kysymyksiä haastateltaville. Ryhmähaastattelut nauhoitettiin ja nauhoitteet purettiin kirjalli-
seen muotoon aineiston analysoimiseksi. Aineiston analysoinnissa käytettiin laadullisen aineiston
analyysikeinoja kuten sisällönanalyysiä ja teemoittelua.

Tutkijoiden paikalla olosta sovittiin ilmoitettavan Harrinivan hotellissa asuville kansainvälisille
matkailijoille safarioppaiden välityksellä, mutta yhtä kyselylomakkeen täyttäneitä paria lukuun-
ottamatta kukaan haastatelluista henkilöistä ei sanonut tietävänsä tuulipuistohankkeesta etukä-
teen. Kansainvälisiä matkailijoita pyydettiin haastatteluun henkilökohtaisella kontaktilla Harrini-
van hotellin ravintola- ja oleskelutiloissa. Harrinivassa toteutetut kansainvälisten matkailijoiden
haastattelut tehtiin aamupalan jälkeen, safareilta palattaessa, päivällistä tai poislähtöä odoteltaessa
sekä iltaisin matkailijoiden viettäessä vapaa-aikaansa ravintolassa tai oleskelutiloissa. Suomalai-
set haastateltavat rekrytoitiin Oloksella Kotaravintolassa ja Pallaksella Metsähallituksen luonto-
tuvalla. Haastattelupyynnön yhteydessä matkailijoille kerrottiin, mistä tutkimuksessa on kysy-
mys ja heiltä pyydettiin suostumusta haastatteluun ja sen nauhoitukseen. Haastattelu toteutettiin
yleensä saman tien. Haastattelut pyrittiin järjestämään rauhallisessa paikassa, mutta käytännössä
sellaista oli harvoin tarjolla. Tilaa, josta on näkymä Mielmukkavaaralle, ei ollut mahdollista saada
käyttöön. Haastattelujen yhteydessä käytettiin havaintomateriaalina Mielmukkavaaran tuulipuisto-
toa kuvaavia valokuvasoitteita ja karttaa. Suurin osa haastatelluista koki vaikeaksi hahmottaa
Mielmukkavaaran alueen, eikä ollut käynyt siellä omien tietojensa mukaan. Vain yksi suomalainen
mies mainitsi tuntevansa Mielmukkavaaran ja liikuneensa siellä.

Haastattelujen kesto riippuu ryhmädynamiikasta ja kysymysten määrästä. Yleensä teemahaas-
tattelukysymyksiä on viidestä kymmeneen kappaletta istuntoa kohden, jottei haastattelu venyi-
si pitkäksi. Mielmukkavaaran tuulipuistoselvityksessä kysymyksiä oli yhteensä yhdeksän, joista
viimeinen antoi haastateltaville mahdollisuuden tuoda esiin jotakin sellaista, joka heidän mie-
lestään on tärkeää ja jota ei haastattelussa käsitelty. Haastattelupyyntöä esitettäessä haastattelun
arvioituksi kestoksi ilmoitettiin puoli tuntia, mikä yleensä toteutuikin. Haastattelut toteutettiin
englanniksi, saksaksi tai suomeksi, eikä sekaryhmiä muodostunut. Kuten jo edellä mainittiin,
osassa ryhmistä jotkut osallistujat eivät osanneet englantia kovin hyvin tai eivät halunneet puhua
sitä, joten ryhmässä parhaiten englantia puhuvat tulkkasivat myös heidän kommenttejaan haastat-

telijalle. Vieraalla kielellä toteutetut haastattelut luultavasti lyhensivät vastausten pituutta ja näkemysten perusteluja jonkin verran, koska kestoltaan pisimmät haastattelut olivat haastateltujen äidinkielellä tehtyjä. Pääosin haastateltavia oli helppo saada osallistumaan tutkimukseen. Yleisin syy kieltäytymiseen oli, että matkailijoilla ei ollut aikaa ennen ruokailua, safaria tai kotiin lähtöä. Jotkin matkailijat pitivät haastattelun arvioitua kestoja eli puolta tuntia liian pitkänä. Yksi nelihenkilinen saksankielinen ryhmä antoi ensin suostumuksensa, mutta perui sen, kun heitä menttiin sovittuna aikana reilun tunnin jälkeen haastattelemaan heille varatun ohjelman loputtua. Erityisesti ranskalaisten kohdalla suurin este oli haastatteluissa käytetty kieli (englanti tai saksa), joten heitä ei saatu haastateltaviksi lainkaan.

Nauhoitetun haastatteluaineiston purkamiseen kuluvan ajan lyhentämiseksi haastattelut kuunneltiin aluksi pari kertaa läpi kokonaisuudessaan ja kuuntelun yhteydessä merkittiin minuuttikohdat, jotka litteroidaan eli kirjoitetaan tekstimuotoon analysointia varten. Haastatteluista karsittiin pois kohdat, joissa haastateltava lähti rönsyilemään laajalti muuhun asiaan, joka ei koskenut aihetta eli tuulivoimaa ja matkailua. Näin vastauksista poimittiin litteroitavaksi pääosin vain Mielmukkavaaran tuulipuiston matkailuvaikutusten selvityksen kannalta relevantit osat. Käytännössä ainoastaan harva matkailija lähti puhumaan muusta asiasta, joten lähes kaikki nauhoitettu aineisto päättyi kirjalliseen muotoon ja osaksi analyysiä.

Litteroidun haastatteluaineiston analysointi tapahtui ryhmittelemällä maininnoista samansuuntaiset yhteen aluksi haastattelukysymysten teemojen mukaan. Analysointiyksikkönä olivat sanat, lauseet tai lausekokonaisuudet, jotka viittasivat samaan asiaan. Valintaperusteita analysointiyksiköille olivat muun muassa tutkimusaiheeseen ja teemahaastattelukysymyksiin liittyminen tai mahdollinen merkittävyys hankkeeseen liittyvän päätöksenteon kannalta esimerkiksi sitä tukevana, vastustavana tai matkailijoiden kantoja selittävänä osana. Ensimmäisellä kirjoitetussa muodossa olevan aineiston lukukerralla merkittiin teemahaastattelukysymyksen numerolla tiedetyt vastaukset kuuluvaksi tiettyyn ryhmään ja koottiin ne yhteen saman otsikon alle teemakokonaisuudeksi. Tämän jälkeen tehtiin hienompaa jaottelua alaryhmiin eri teemojen alla ja välillä. Analyysin loppuvaiheessa yhdistettiin samankaltaisia teemoja isommiksi kokonaisuusiksi ja poistettiin päällekkäisyyksiä. Näin saatiin haastattelujen analyysin tuloksena aihekokonaisuudet: matkakohteen valinta, harrastukset ja odotukset; mielikuvat ja kokemukset tuulivoimaloista; tuulivoimaloiden hyväksyntä matkailukohteessa; tuulivoimalan vaikutus matkailuelinkeinoon ja tuulivoimalan maisemavaikutukset. Analyysissä ei menty teemoittelua pidemmälle eli merkitysisältöjen arviointiin ja tulkintaan esimerkiksi jonkin teorian valossa, vaan saadut tulokset esitellään käyttäen haastateltujen sitaatteja ja tutkijan tekemiä tiivistelmiä ja huomioita. Sitaateista valittiin kunkin teemakokonaisuuden alle kuvaavimpia esimerkkeinä haastatteluissa saaduista vastauksista.

Analysoinnissa ja tulosten esittelyssä käytettiin suomen kieltä, joten selvitystä varten tehty englannin- ja saksankieliset haastattelut käännettiin aineiston analysointia ja tulosten esittelyä varten suomeksi, jotta raportointi pystyttiin tekemään kokonaisuudessaan suomeksi. Käännös tehtiin heti litterointivaiheessa, kun nauhoitteita purettiin kirjoitettuun muotoon. Näin myös analyysin teko oli helpompaa, kun operoitiin yhdellä kielellä.

3 Tulokset

Tässä luvussa esitellään kysely- ja haastatteluaineistojen keskeisimmät tulokset. Esitysteknisesti luku etenee siten, että matkailijakyselyn kysymyskohtaisten tulosten jatkoksi on poimittu sopivia lainauksia ja tulkintoja fokusryhmähaastatteluista. Matkailijakyselyn ja -haastattelujen tuloksia ei siis kuvata omina kokonaisuuksina, vaan kummankin aineiston informaatio on niputettu seuraaviin alalukuihin.

3.1 Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

Matkailijakyselyyn vastanneista hienoinen enemmistö on miehiä. Matkailijoiden keski-ikäksi muodostui 41,7 vuotta, mikä on kaksi vuotta enemmän verrattuna vastaavalla menetelmällä Levillä ja Ylläksellä talvella 2009/2010 tehtyyn matkailijakyselyyn (Tyrväinen ym. 2011). Mielmukkavaaran kyselyyn vastanneista puolet oli alle 40-vuotiaita. Kansallisuusryhmät eivät eronneet sukupuolen ja iän suhteen tilastollisesti merkittävästi toisistaan. Sen sijaan matkailijoiden asuinympäristössä oli eroja: ranskalaiset olivat lähtöisin keskimääräistä yleisemmin suurkaupungeista, suomalaiset ja hollantilaiset/belgialaiset väestömäärältään tyypillisimmin keskikokoisista kaupungeista, saksalaiset/sveitsiläiset pienistä kaupungeista ja kuntakeskuksista, ja Britanniaa tulleet matkailijat pienistä kaupungeista ja haja-asutusalueilta (taulukko 1).

Myös matkailijoiden koulutustaustassa oli vaihtelua kansallisuusryhmittäin. Kyselyyn vastanneilla suomalaisilla ja saksalaisilla/sveitsiläisillä perus- ja ammattikoulutus oli jostain syystä tasoltaan selvästi alempi kuin Ranskasta, Britanniaa ja Hollannista/Belgiasta lähtöisin olevilla matkailijoilla (taulukko 2).

Taulukko 1. Vastaaajien sukupuoli, ikä ja asuinympäristö (osuudet prosentteja).

Sukupuoli	Mies	Nainen			
(N = 252)	54,8	45,2			
Ikä (keskiarvo = 41,7 vuotta)	Alle 31	31–40	41–50	51–60	Yli 60
(N = 252)	23,0	26,2	24,2	15,9	10,7
Asuinympäristö N = 244; $\chi^2 = 37,0$; p = 0,002	Kaupunki (yli 500 000 as.)	Kaupunki (200 000– 500 000 as.)	Kaupunki (50 000– 200 000 as.)	Pieni kaupunki tai kunta- keskus	Haja- asutus- alue
Suomi	6,8	6,8	34,2	27,4	24,7
Ranska	31,3	7,5	17,9	31,3	11,9
Saksa/Sveitsi	22,2	5,6	14,8	40,7	16,7
Britannia	11,1	14,8	3,7	37,0	33,3
Hollanti/Belgia	13,0	13,0	30,4	34,8	8,7
Koko aineisto (N = 252)	19,0	8,7	21,0	32,9	18,3

Taulukko 2. Vastaajien koulutus (osuudet prosentteja).

Peruskoulutus (N = 235; $\chi^2 = 38,2$; p = 0, 000)	Kansa- tai peruskoulu	Ylioppilas		
Suomi	47,9	52,1		
Ranska	9,4	90,6		
Saksa/Sveitsi	51,9	48,1		
Britannia	19,2	80,8		
Hollanti/Belgia	13,6	86,4		
Koko aineisto (N = 243)	31,3	68,7		
Ammatillinen koulutus (N = 249; $\chi^2 = 45,8$; p = 0,000)	Ei mitään	Ammattikoulu tai -kurssi	Opisto tai amk	Yliopisto tai korkeakoulu
Suomi	17,1	17,1	38,6	27,1
Ranska	4,5	18,2	15,2	62,1
Saksa/Sveitsi	3,7	35,2	25,9	35,2
Britannia	3,7	7,4	29,6	59,3
Hollanti/Belgia	21,7	8,7	8,7	60,9
Koko aineisto (N = 247)	9,3	19,4	24,7	46,6

3.2 Kyselyyn vastanneiden matkaa koskevat tiedot

Ulkomaalaisista kyselyyn vastanneista valtaosa oli Muoniossa organisoidulla pakettimatalla. Varsinkin britit suosivat valmismatkan ostamista, sillä heistä 85 prosenttia oli pakettimatkalaisia. Kuten arvata saattoi, suomalaisissa ei pakettimatalla olijoita ollut lainkaan. Suomalaisista ja saksalaisista/sveitsiläisistä viidennes ilmoitti matkansa luonteeksi työ- tai kannustinmatkan tai muun tyyppisen matkan (taulukko 3).

Suuri enemmistö matkailijoista oli matkalla aikuisseurassa. Yksin matkalle lähteneitä oli koko talviaineistossa 12 prosenttia ja yhden tai useamman lapsen kanssa matkustavia 18 prosenttia. Matkaseuran suhteen suomalaiset poikkesivat selvästi muista, sillä kotimaisista matkailijoista 44 prosenttia oli liikkeellä lasten kanssa (taulukko 3).

Kyselyyn vastanneista matkailijoista yli 60 prosenttia viipyi Muonion seudulla viikon ajan tai pidempään. Hollantilaisista/belgialaisista lähes puolella matka kesti yli viikon, briteillä ja ranskalaisilla viipymä oli tyypillisimmillään tasan viikko. Lyhyemmät, alle viiden päivän viipymät olivat yleisimpiä kotimaisilla ja saksalaisilla/sveitsiläisillä matkailijoilla (taulukko 4).

Kansainvälisistä matkailijoista valtaosa vieraili ensi kertaa Muoniossa ja Lapissa. Ranskalaisissa ensi kertaa Lapissa vierailijoita oli 94 prosenttia, briteissä 93 prosenttia ja hollantilaisissa/belgialaisissa 83 prosenttia. Ulkomaalaisryhmistä kokeneimpia Lapin kävijöitä olivat saksalaiset/sveitsiläiset, joista lähes neljännes oli vieraillut Lapissa aiemminkin. Suomalaisista jotakuinkin kaikki kyselyyn vastanneista oli matkaillut ennenkin Lapissa ja myös Muonio oli heille entuudestaan tuttu kohde. Epäloogisuus prosenttiosuuksissa Muoniossa ja Lapissa käyntien osalta hollantilaisen/belgialaisen kohdalla johtuu siitä, että yksi hollantilainen vastaaja oli ilmoittanut käyneensä kerran Muoniossa mutta ei silti kertaakaan Lapissa. Vastaava epäsuhta ranskalaisen kohdalla selittyy puolestaan sillä, että yksi ranskalainen antoi Lapissa käyntiin ei-vastauksen, mutta jätti Muoniossa käyntiin vastaamatta (taulukko 4).

Taulukko 3. Matkan luonne ja matkaseura (osuudet prosentteja).

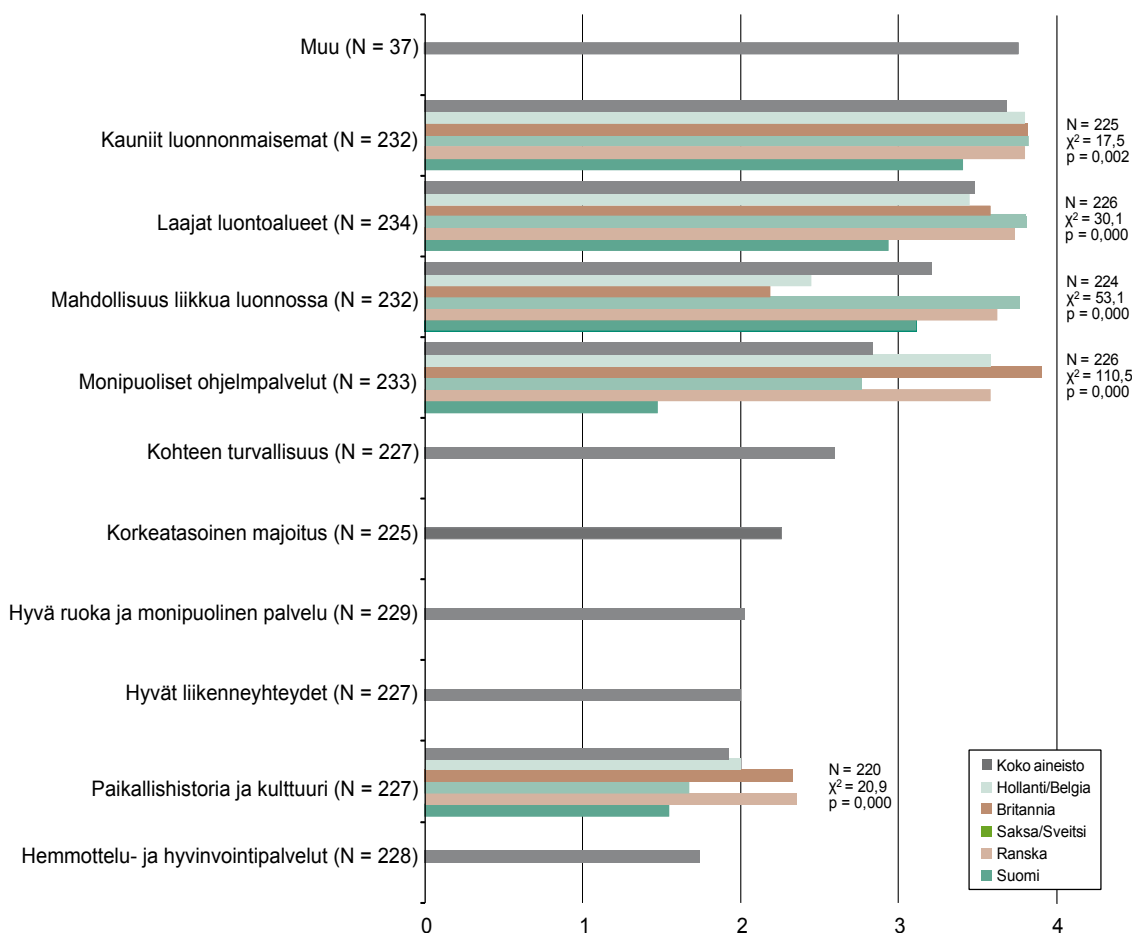
Matkan luonne (N = 243; $\chi^2 = 108,4$; p = 0,000)	Yksityinen	Paketti	Työ tai muu
Suomi	78,1	0	21,9
Ranska	28,4	70,1	1,5
Saksa/Sveitsi	26,4	52,8	20,8
Britannia	14,8	85,2	,0
Hollanti/Belgia	21,7	69,6	8,7
Koko aineisto (N = 251)	40,2	47,4	12,4
Matkaseura (N = 240; $\chi^2 = 60,5$; p = 0,000)	Yksin	Lapsia	Vain aikuisia
Suomi	11,4	44,3	44,3
Ranska	14,9	6,0	79,1
Saksa/Sveitsi	18,5	3,7	77,8
Britannia	0	7,4	92,6
Hollanti/Belgia	0	13,6	86,4
Koko aineisto (N = 248)	12,1	17,8	70,2

Taulukko 4. Matkan kesto ja aiemmat matkat Muonioon ja Lappiin (osuudet prosentteja).

Matkan kesto (päivää) (N = 240; $\chi^2 = 57,6$; p = 0,000)	Alle 5	5–6	7	Yli 7
Suomi	40,6	14,5	30,4	14,5
Ranska	1,5	11,9	52,2	34,3
Saksa/Sveitsi	31,5	22,2	25,9	20,4
Britannia	22,2	7,4	59,3	11,1
Hollanti/Belgia	8,7	26,1	17,4	47,8
Koko aineisto (N = 247)	23,1	15,8	36,8	24,3
Matkaillut aiemmin Lapissa (N = 233; $\chi^2 = 147,2$; p = 0,000)	Ei	Kyllä		
Suomi	1,6	98,4		
Ranska	94,0	6,0		
Saksa/Sveitsi	75,9	24,1		
Britannia	92,6	7,4		
Hollanti/Belgia	82,6	17,4		
Koko aineisto (N = 241)	64,7	35,3		
Matkaillut aiemmin Muoniossa (N = 236; $\chi^2 = 116,8$; p = 0,000)	Ei	Kyllä		
Suomi	18,2	81,8		
Ranska	93,9	6,1		
Saksa/Sveitsi	85,2	14,8		
Britannia	96,3	3,7		
Hollanti/Belgia	78,3	21,7		
Koko aineisto (N = 244)	70,5	29,5		

3.3 Miksi Muonioon?

Kyselyaineiston perusteella Muoniossa vierailevien matkailijoiden tärkeimmät kohdevalinnan syyt liittyvät alueen luonnonolosuhteisiin ja luontoaktiviteetteihin, mikä ei sinällään ole kovin yllättävä tulos. Samankaltainen tulos on saatu useissa muissakin Lapin kohteissa tehdyissä vetovoimatekijöiden kartoituksissa (esim. Järviluoma 2006; Tyrväinen ym. 2010). Kyselyaineistossa Muonion tärkeimmiksi vetovoimatekijöiksi rankattiin kauniit luonnonmaisemat ja laajat luonto-alueet. Kyseiset tekijät olivat erityisen keskeisiä ulkomaalaisille matkailijoille, suomalaiset vastaajat arvioivat niiden merkityksen kohdevalinnalle pienemmäksi. Kysytyistä vetovoimatekijöistä mahdollisuus liikkua luonnossa jakoi kansallisuusryhmien arvioita suhteellisen paljon. Saksalaiset/sveitsiläiset ja ranskalaiset pitivät luonnossa liikkumisen mahdollisuutta erittäin tärkeänä paikanvalinnan kriteerinä, kun taas britteille ja hollantilaisille/belgialaisille sen merkitys oli vain kohtalaisen tärkeä. Sen sijaan monipuoliset ohjelmapalvelut britit ja hollantilaiset/belgialaiset arvioivat hyvinkin tärkeiksi paikanvalinnalle. Kuten oletettua oli, suomalaiset kokivat ohjelmapalvelut suhteellisen merkityksettömäksi vierailuhalukkuutta tuottavaksi tekijäksi (kuva 4).

Kuva 4. Miksi Muonio valittiin matkakohdeeksi? Ominaisuuksien merkitys vastausten keskiarvoina asteikolla: 0 = ei merkitystä ... 4 = erittäin tärkeä. Matkailijaryhmien välistä tarkastelua ei tehty kohdan "Muu" osalta vähäisen vastaajamäärän takia. Pelkkä koko aineistoa kuvaava musta pylväs osoittaa sitä, ettei kansallisuuksien välillä ole tilastollisesti merkitsevää eroa.

Kuvan 4 kohtaan ”Muu” vastasi vain 37 matkailijaa. Tämä kaatoluokka sisälsi mm. seuraavia mainintoja kohdevalinnan syyksi: työmatka; puhdas, erämainen tai rauhallinen luonto; majoituskohteesta vastaajan itsensä tai hänen tuttaviansa omistuksessa; kohteen palveluihin liittyvä positiivinen mielikuva (esim. latujen tai rinteiden kunto).

Myös fokusryhmähaastattelujen perusteella kansainväliset ja kotimaiset matkailijat valitsivat Muonion seudun matkakohteeksi lähinnä koskemattoman luonnon, erämaisyyden, maisemien sekä luontoaktiiviteettien takia. Samoin revontulet ja ilmastoon liittyvät ilmiöt kuten kova pakkas ja lumi nousivat usein esille ulkomaalaisten puhuessa matkakohteen valinnan kriteereistä. Niin ikään ilman ja luonnon puhtaus sekä saasteettomuus mainittiin useampaan kertaan syynä matkustaa Muonioon. Joidenkin matkailijoiden kiinnostuksen kohteita olivat myös kulttuuri, ihmisten elämäntapa ja selviytyminen ankarissa olosuhteissa.

H3M4Bel: Halusimme kokea jotakin erilaista ja nähdä saasteettoman, koskemattoman luonnon ja laajat erämaat, joita on enää vähän jäljellä. Belgia on tiheään asuttu, joten tällaisia erämaita ei siellä voi kokea. Olimme huskyajelulla tänään ja se oli upeaa: avoin maisema ja näkymät kauas, välillä mentiin metsässä. Menemme vielä moottorikelkkailemaan ja porosafarille.

H7M8Bel: (...) luonto, johon ihminen ei ole juuri kajonnut, se miten ihmiset elävät näissä olosuhteissa, miltä ilma tuoksuu (...)

H7N7Hol: Tämän voi kokea kerran elämässään. Luonto, kulttuuri, lämpötila, ilmasto – kaikki. Eläimet. Tehdä monia hienoja asioita.

H10M13Sak: Syinä olivat luonto, halusimme tänne mahdollisimman pohjoiseen, ja siksi valitsimme Lapin. Emme ole olleet aiemmin täällä. (...) Ihana ensiksi halusin nähdä revontulet ja liittää siihen muutamia talviaktiiviteetteja – huskyajelua, moottorikelkkailua ja porot. Mutta alunperin halusin nähdä revontulet, koska en voinut oikein kuvitella, millaisia ne ovat.

H3N2Bel: Pakkanen on hienoa ja meillä on riittävästi varusteita eli emme palele. Haluamme nähdä revontulet.

Rauhallisuus ja hiljaisuus nostettiin esiin useissa haastatteluissa. Suurin osa suomalaisista sanoikin etsivänsä rauhaa ja osa painotti kaipaavansa erityisesti omaa rauhaa. Eräs matkakohteen valinnan motiivi suomalaisille olikin ihmisten vähäisyys alueella. Moni näistä suomalaisista nosti Rukan ja Levin esiin liian ruuhkaisina ja rakennettuina matkakohteina.

H8N8Bel: Täällä on myös hyvin hiljaista, ei paljon ihmisiä ja rauhallista.

H4N4Suo: Ulkoilu omassa rauhassa – nimenomaan omassa rauhassa. Kauniita maisemia, auringonpaistetta. (...) Meitä vetää tänne nimenomaan tää rauha, on vähän ihmisiä ja kauniit maisemat.

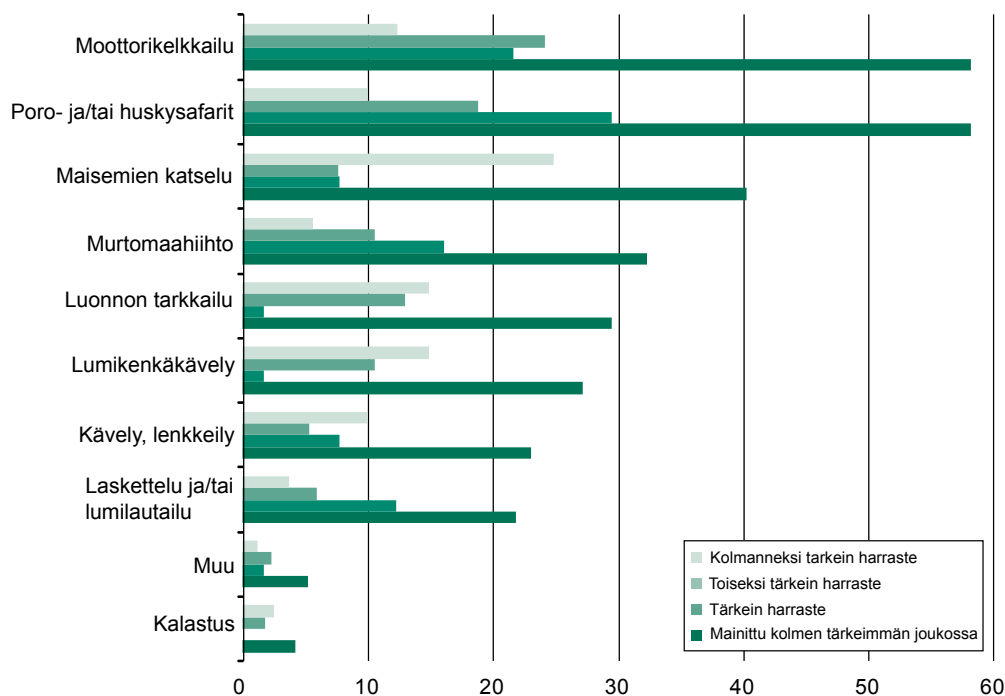
H4M6Suo: Rauhallisuuden ja erähenkisyyden takia. Täällä on kuitenkin sellaista aitoa Lappia.

H4M6Suo: Kaikki ulkoilu omassa rauhassa.

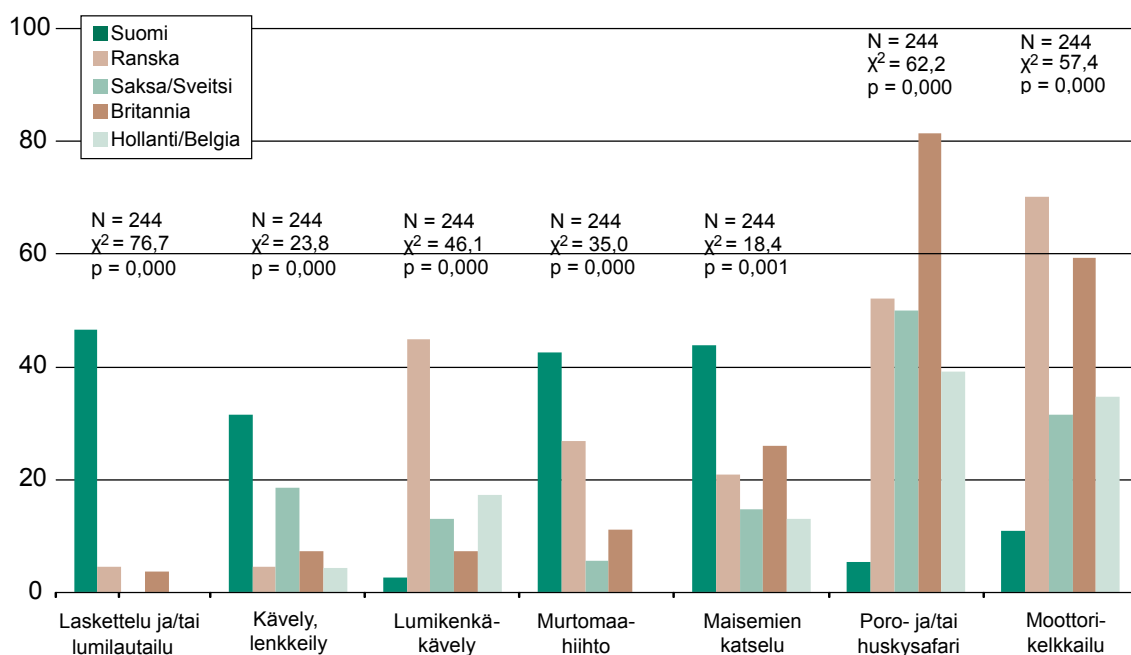
3.4 Ulkoiluharrastukset

Kyselyyn osallistuneilta tiedusteltiin, mitkä ovat heidän tärkeimmät ulkoiluharrasteet Muonion matkalla. Vastaajista 81 prosenttia merkitsi pyydetysti valmiista harrastelistasta yhdestä kolmeen tärkeintä harrastettaan. Valtaosa ulkoiluharrastekohtaan vastanneista (88 %) ilmoitti sallitun maksimimäärän harrasteita eli kolme harrastetta. Vastaajilla oli mahdollisuus merkitä tarvittaessa myös listan ulkopuolinen harrastus.

Talvimatkailijoiden suosituimpia ulkoiluharrastuksia Muoniossa olivat poro- ja/tai huskysafarit sekä moottorikelkkailu. Kyseiset aktiviteetit esiintyivät kyselyaineistossa tasavahvoina kolmen tärkeimmäksi mainitun harrasteen joukossa. Kaikkein tärkeimpänä pidetyn ulkoiluharrastuksen osalta poro- ja/tai huskysafarien suosio kuitenkin ylittää moottorikelkkailun suosion (kuva 5). Eläinsafarit ja moottorikelkkailu kiinnostavat nimenomaan ulkomaalaisia matkailijoita, sen sijaan kotimaiset matkailijat eivät niitä kyselyn perusteella sanottavassa määrin harrasta. Ulkomaalaisista poro- ja/tai huskysafareiden harrastusaktiivisuus vaikuttaisi olevan selvästi suurinta briteillä ranskalaisten suosiessa muita ulkomaalaisryhmiä yleisemmin moottorikelkkailua (kuva 6).

Kuva 5. Matkailijoiden tärkeimmät ulkoiluharrastukset Muoniossa. Luvut prosentteja kohtaan vastanneilta.

Kuva 6. Lähtöalueiden välillä ilmenneet tilastolliset erot ulkoiluharrastuksissa. Luvuissa on yhdistettynä kolmen tärkeimmän harrastuksen harrastusosuudet.

Kaikkein tärkeimpänä ulkoiluharrastuksena seuraavaksi eniten mainintoja saivat murtomaahiihto, laskettelu ja/tai lumilautailu sekä kävely/lenkkeily (kuva 5). Näitä omatoimisia aktiviteetteja harrastivat eritoten kotimaiset matkailijat. Murtomaahiihto kiinnosti suomalaisten ohella Ranskasta tulleita vierailijoita, joiden lajivalikoimaan näyttäisi kuuluvan erityisen leimallisesti myös lumikenkäkävely. Laskettelu tai lumilautailu eivät kiinnostaneet kyselyn otoksessa mukana olleita ulkomaalaisia käytännössä juuri lainkaan (kuva 6).

Edellisten lisäksi maisemien katselu ja luonnon tarkkailu olivat kyselyyn vastanneiden mielestä varsin tärkeitä oheistoimintoja Muonion vierailulla (kuva 5). Nämä harrasteet olivat yleisimmin kolmanneksi tärkeimmäksi ulkoilumuodoksi sijoitettuja toimintoja. Ratsastus oli myös mukana valmiissa ulkoiluharrastuslistassa, mutta se ei saanut yhtään mainintaa osakseen. Kohtaan ”Muu” oli merkitty mm. häät, retkeily, sauna ja vaellus. Lähtöaluetarkastelua ei tehty kalastuksen ja ”Muu” -harrastus osalta vähäisen harrastajamäärän takia. Ainut lähtöaluetarkastelussa mukana ollut harrastus, jonka kohdalla ryhmien välillä ei ilmennyt eroa, oli luonnon tarkkailu, jonka vuoksi sitä ei olla esitetty kuvassa 6.

Ulkoiluharrastusten osalta fokusryhmähaastattelujen tulokset ovat pitkälti samansuuntaisia matkailijakyselyn tulosten kanssa. Kansainvälisten matkailijoiden haastatteluissa eniten mainintoja aktiviteeteista, joihin oli osallistuttu, saivat husky-, moottorikelkka- ja porosafarit. Yksittäisiä mainintoja ulkomaisten matkailijoiden harrastuksista saivat hiihto, kävely, jäällä kävely ja pilkkiminen. Saunominen oli myös tärkeä aktiviteetti usean kansainvälisen matkailijan lomalla. Suomalaiset matkailijat eivät käyttäneet safariyritysten palveluja, vaan harrastivat itsenäisesti erilaisia ulkoilulajeja kuten hiihtoa, laskettelua ja kävelyä sekä perheen kanssa yhdessä oloa.

H9M12Hol: Saunoneet. Hienoja asioita elämässä. Emme ole hiihtäneet tai lasketelleet. Vain safareita – moottorikelkat ja huskysafarit. Pidin molemmista. Moottorikelkkasafari oli valtava kokemus ja huskysafari oli vaikuttava kokemus – se on ero niiden kahden välillä. Pidin huskysafaria voimakkaammin vaikuttavana. Metsissä ja järvillä, 17 kilometriä. Erämaat, kauniit näkymät, luonto. Joten tuulimyllyt eivät sovi siihen.

H5N5Suo: Näitä luontoaktiviteetteja, hiihtäminen ja kuntoilu ja se perheen kanssa yhdessä olo. Kyllä se tässä Pallaksella on aika lailla omatoimista. Nuoriso tietenkin sitten on tuossa rinteessä, mutta meillä aikuisilla aika lailla omatoimista tuolla kairassa. Nuo suurtunturithan kiehtoo ja minun mielestäni tämä on just niitä alueita Suomessa, jossa pääsee kerralla näkemään heti monta, ja sitten kun on se paha keli, niin sää pääset tuohon metsän siimekseen hiihtelemään. Ja jos on hyvä sää, niin sitten tuonne avotunturiin, että on nimenomaan maisemat yks, minkä takia tänne tullaan. Plus sitten, että tämä ainakin tois-taiseksi on kansallispuistoa, sen sisään kun hiihtelee niin siellä voi odottaa törmäävänsä vain siihen huoltoajoon. Ei ole meikäläisiä moottorikelkkailijoita siellä enemmän, että se tuntuu ihan hyvältä.

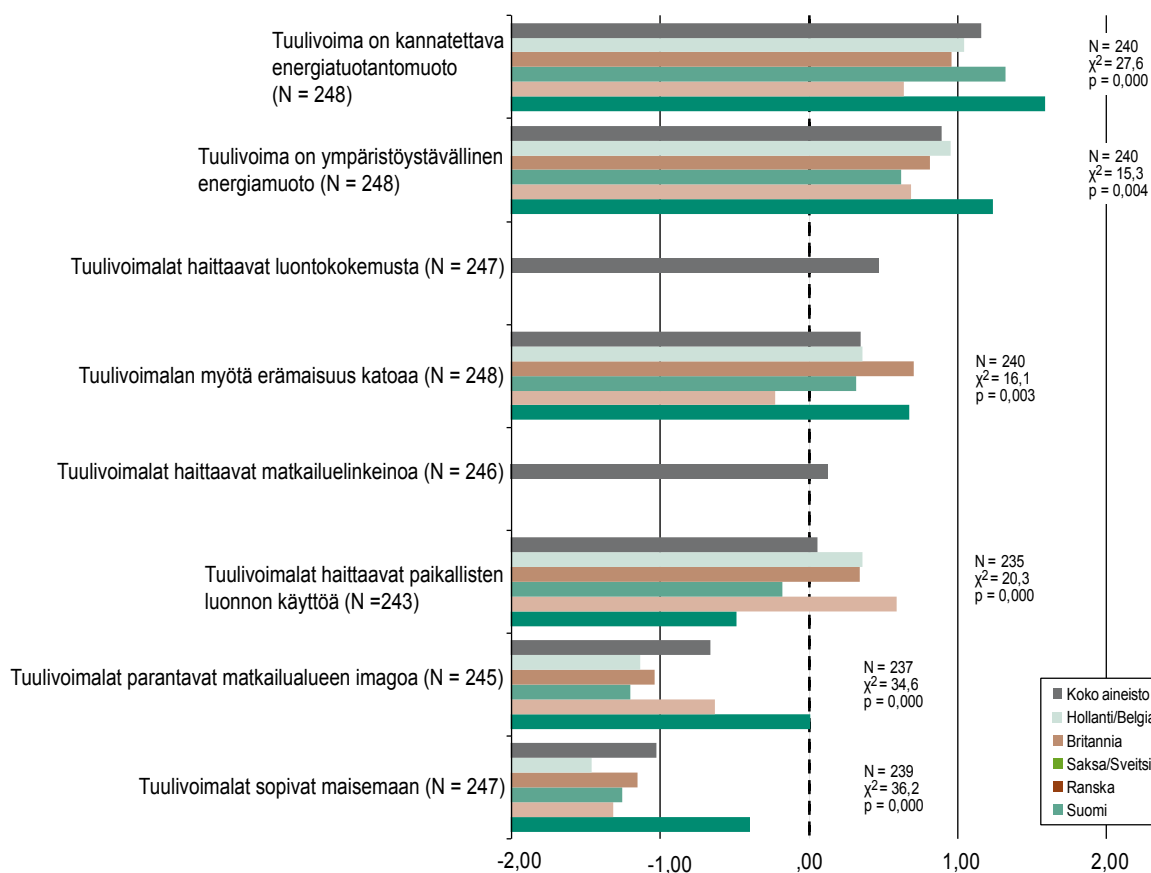
3.5 Suhtautuminen tuulivoimaan

Kyselylomakkeessa matkailijoita pyydettiin ottamaan kantaa erilaisiin tuulivoimaa koskeviin yleisluonteisiin väittämiin. Kannanottojen perusteella tuulivoimaa piti ympäristöystävällisenä ja kannatettavana energiantuotantomuotona erityisesti kotimaiset ja heitä hieman kriittisemmin myös kansainväliset matkailijat. Väittämään 'Tuulivoimalat haittaavat luontokokemusta' matkailijat kansallisuudesta riippumatta suhtautuivat keskimäärin neutraalisti tai väitettä lievästi puoltaen (kuva 7).

Väittämiin 'Tuulivoimalan myötä erämaisuus katoaa', 'Tuulivoimalat haittaavat matkailuelinkeinoja' ja 'Tuulivoimalat haittaavat paikallisten luonnon käyttöä' vastaajien reaktio oli lähinnä neutraali: matkailijat eivät keskimääräisesti olleet asiasta samaa eikä eri mieltä. Vastaajien keskuudessa tuulivoimaloiden ei nähty kohentavan matkailualueen imagoa. Vastaajaryhmistä ainoastaan kotimaiset matkailijat suhtautuivat neutraalisti väittämään 'Tuulivoimalat parantavat matkailualueen imagoa' kansainvälisten matkailijoiden ollessa väitteestä etupäässä jokseenkin eri mieltä (kuva 7).

Väite tuulivoimaloiden sopimisesta maisemaan ei saanut ulkomaalaisilta matkailijoilta juurikaan kannatusta. Arvioiden perusteella kansainväliset matkailijat kyseenalaistavat melko vahvasti tuulivoimaloiden maisemaan sopivuuden. Ulkomaalaisiin vierailijoihin verrattuna suomalaiset matkailijat ovat vähemmän huolissaan tuulivoiman maisemavaikutuksista (kuva 7).

Myös fokusryhmähaastatteluihin osallistuneiden matkailijoiden yleisen tason mielikuvat tuulivoimasta olivat enimmäkseen positiivisia tai neutraaleja. Tuulivoima miellettiin tarpeelliseksi sekä luonteeltaan uusiutuvaksi ja ympäristöystävälliseksi energiantuotantomuodoksi. Tuulivoiman sähköntuotantotehokkuus aiheutti kuitenkin epäilyksiä, ja siksi tuulivoima nähtiin vain yhtenä vaihtoehtona muiden energiantuotantotapojen joukossa.

Kuva 7. Tuulivoimaan liittyviä väittämiä. Suhtautuminen väittämiin vastausten keskiarvoina asteikolla: -2 = täysin eri mieltä ... 0 = ei samaa eikä eri mieltä ... 2 = täysin samaa mieltä.

Tuulivoimaa puoltavissa kannanotoissa tuulivoimaa korostettiin parempana energiantuotantomuotona verrattuna ydinvoimaan tai muihin ympäristön kannalta haitallisemmiksi katsottuihin energialähteisiin. Eräs haastatelluista näki tuulivoiman myönteisinä puolina myös kotimaisuuden ja tuulivoiman synnyttämät työpaikat.

H11M14Suo: Puhasta energiaa.

H2M3Bel: Suhtaudun niihin (tuulivoimaloihin) myönteisesti, etenkin kun ajattelee muita energiantuotantotapoja kuten ydinvoimaloita. Minua ne eivät haittaa.

H1N1Bri: Tuulivoimaa tarvitaan ja se on vihreä energiantuotantotapa, kun ajattelee muita vaihtoehtoja.

H10M13Sak: Joka tapauksessa se on parempi kuin diesel tai hiili, joissa saastuminen on vielä paljon suurempaa.

H1N1Bri: Suhtaudumme niihin neutraalisti. Ne eivät useinkaan kuitenkaan toimi eivätkä tuota energiaa silloin, kun sitä tarvittaisiin, ja sähkön varastointi on vaikeaa.

H4M6Suo: Energiaystävällisiä. Tehottomiahan ne on, pitäis olla valtava kasa ennen kuin niistä saadaan mitään irti. Hyvä ajatus, muttei sillä kovin pitkälle pääse.

H4N4Suo: Insinööriserkkuni sanoi, että jos siitä olis todellista hyötyä, niin sais olla koko Pohjanlahden rannikko täynnä tuulivoimaloita. Kuten sanottu, itse en asiasta ymmärrä, mutta ei ne minua häiritse!

H5N5Suo: Ok, sitäkin tarvitaan ja monipuolisia energialähteitä. Ja sitten paikkakunta, josta tulen – Kajaanin kaupunki – siellä on konepaja ja tietääkseni siellä tehdään näitä tuulimyllyjen runkoja. Että näen myös sen sillä tavalla, että se työllistää ja sitten se on suomalaista ja huoltovarmuus ja muu. Minä näen, että siitä vaan.

Tuulivoiman haittapuolina haastatellut pitivät maiseman turmeltumista ja lähelle asutusta sijoitetuista voimaloista aiheutuvaa melua. Joissain tapauksissa huolta aiheutti myös tuulivoimaloiden vaikutukset eläimistöön, erityisesti lintuihin.

H2M2Bel: Asun parin kilometrin päässä tuulivoimalasta. Niitä on meillä Belgiassa paljon ja lähinnä teollisuuslaitosten yhteydessä tuottamassa niille energiaa. Aluksi niihin suhtauduttiin positiivisesti, mutta niistä on haittaakin ja ihmiset ovat alkaneet protestoida niitä vastaan. En pidä niistä. Ne eivät ole kauniita maisemassa ja aiheuttavat melua sekä varjostavat ja propellin varjo liikkuu koko ajan asunnossasi, jos asut lähellä.

H3M4Bel: Tuulivoimaloita on Belgiassa paljon. Mekin asumme noin kahden, kolmen kilometrin päässä merellä olevista tuulivoimaloista. Ne näkyvät selkeällä säällä. Eivät ne kovin kauniita ole.

H7N7Hol: Se on vihreää energiaa, mutta se voi häiritä maiseman kauneutta. Mutta se voi olla myös harmoniassa maiseman kanssa, riippuen siitä, mihin se on sijoitettu.

H8M9Bel: Vihreää energiaa, jonkin verran melua.

H10M13Sak: Periaatteessa se on puhdasta tekniikkaa, mutta se täytyy toteuttaa luonto hyvin huomioon ottaen erityisesti lintujen suojelun osalta. Saksassa on nähty siellä rakennetuissa tuulivoimapuistoissa, että erityisesti isommat linnut kuten kurjet ja joutsenet lentävät aina silloin tällöin propelleihin. Mutta muuten se on vaihtoehto, kuten vesivoima (...) Mutta maisema kärsii siitä, sillä jotakin tuhotaan aina, kun niitä torneja on lähistöllä. Siitä lähtee myös melua, kun se on liian lähellä kylää (...) Lähellämme on tuulivoimaloita, ja siellä on jatkuvasti valituksia, että ne on rakennettu liian lähelle asutusta. Meluhäiriöitä, minkä vuoksi niitä on Saksassa alettu rakentaa merelle. Tornit rakennetaan noin 30 kilometriä rannikolta merelle, etteivät ne pilaa maisemaa ja ettei niitä näe niin selvästi. Siinäkin kajotaan luontoon, mereen – ja muuttolinnut lentävät sielläkin myllyihin, mutta ehkä ne oppivat ajan mittaan.

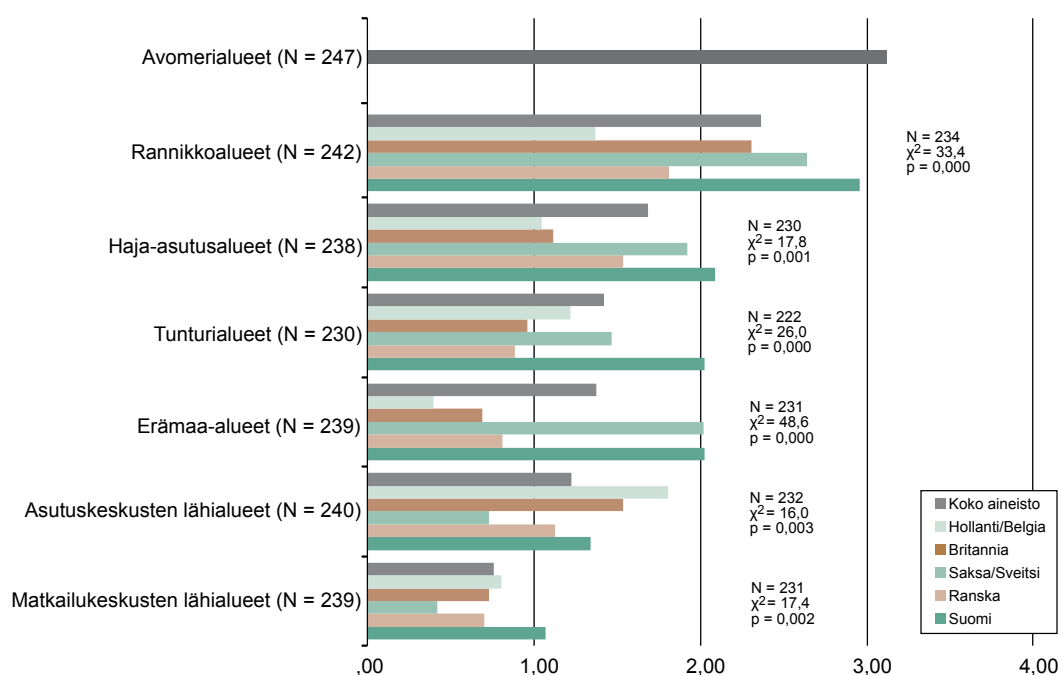
Vaikka monet haastatelluista mainitsivat maiseman laadun heikentymisen ja melun tuulivoiman haittoiksi, esiintyi haastateltujen puheessa myös vastakkaisia kantoja. Tuulivoimaloista ei katsottu aiheutuvan sen paremmin melua kuin maisemahaittoja. Eräs haastateltu piti tuulimyllyjä jopa esteettisesti kauniina.

H1M1Bri: Pidän tuulimyllyjä esteettisesti kauniina myös maisemassa.

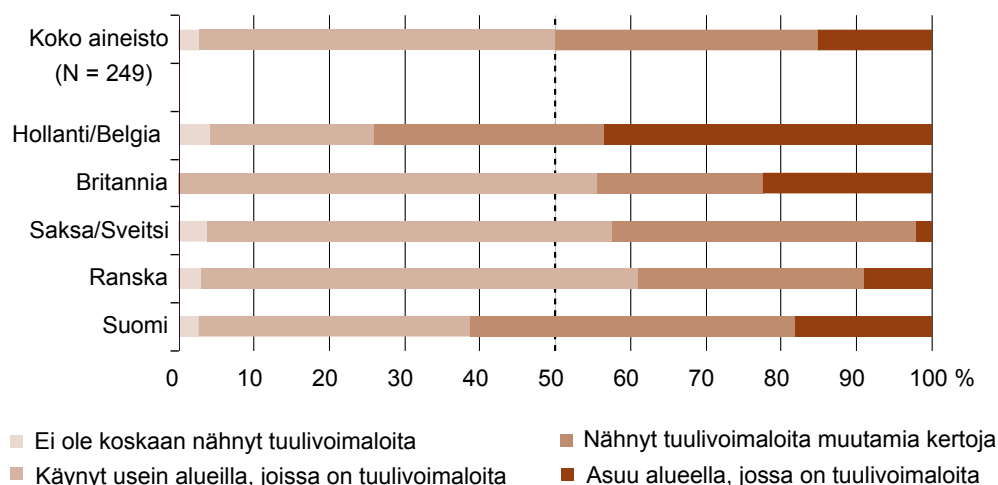
H4M6Suo: Omalla asuinalueella tai lähistöllä ei ole tuulivoimaloita. Oloksella ollaan oltu useita vuosia ja siellä niitä on paljon. Ei ne häiritse, nehän on äänettämiä. Ei ne millään tavalla häiritse.

Tuulivoimaan suhtautumiseen liittyen matkailijakyselyssä tiedusteltiin eri alueiden soveltuvuutta tuulivoimaloiden rakentamiseen. Kyselyyn vastaajat kansallisuudesta riippumatta pitivät tuulivoimaloille selkeästi parhaiten soveltuvana paikkana avomerialueita. Myös rannikkoalueet arvioitiin keskimääräisesti melko sopiviksi sijoituspaikoiksi tuulivoimaloille, joskin eri vastaajaryhmien erot kysymyskohdan tuloksissa olivat huomattavan suuria. Edellisiin verrattuna haja-asutusalueet, tunturialueet, erämaa-alueet ja asutuskeskusten lähialueet nähtiin keskimäärin ottaen huonommin tuulivoimarakentamiseen soveltuviksi. Matkailukeskusten lähialueille tuulivoimaloita ei varsinkaan ulkomaalaisten vastaajien mielestä juurikaan kaivata (kuva 8). Lähialueen määrittely ei ole yksiselitteistä ja sen koko riippuu esimerkiksi siitä, kuinka laajalle matkailua palveleva reittiverkosto ulottuu.

Matkailijakyselyssä vastaajilta kysyttiin myös heidän kokemuksiaan tuulivoimaloista. Koko vastaajajoukosta puolet joko asuu tuulivoimaloiden vaikutusalueella tai on käynyt usein alueilla, joissa on tuulivoimaloita (kuva 9). Lähes puolet kaikista vastaajista on nähnyt tuulivoimaloita muutamia kertoja. Hieman yllättäen vastaajajoukossa oli myös joitakin sellaisia, jotka eivät muista koskaan nähneensä tuulivoimaloita todellisuudessa. Yllättävää kuvassa 9 on niin ikään tietyt eroavaisuudet eri kansallisuusryhmien vastauksissa. Hollantilaisten/belgialaisten ja brittien tottuneisuudessa tuulivoimaloihin ei ole mitään erikoista, koska heidän kotimaissaan on paljon tuulivoimakapasiteettia. Kysymyksiä herättää sen sijaan se, miksi saksalaisten/sveitsiläisten ja ranskalaisten kokeneisuus tuulivoimaloista on selvästi vähäisempää kuin suomalaisilla. Selityksenä voi olla kansallisuusryhmien otoskokojen pienyydestä johtuva sattuma tai ehkä myös poikkeavalla tavalla ymmärretty alue-käsite, mihin voi olla syynä tuulivoiman määrä yleensä vastaajan kotimaassa. Mahdollista voi olla, että esimerkiksi saksalaiset tulkitsevat asuvansa alueella, jossa on tuulivoimaloita silloin, kun tuulivoimalat ovat asuinpaikan välittömässä läheisyydessä. Suomalaiset voivat taas tulkita alue-käsitteen väljemmin – he saattavat arvioida asuvansa tuulivoimaloiden vaikutusalueella silloin, kun asuinseudulla ylipäätään on tuulivoimaloita. Suomessa on yleisesti selvästi vähemmän tuulivoimaloita kuin Saksassa.

Kuva 8. Eri alueiden soveltuvuus tuulivoimaloiden rakentamiseen. Vastausten keskiarvot asteikolla: 0 = ei sovi lainkaan ... 4 = sopii erittäin hyvin.

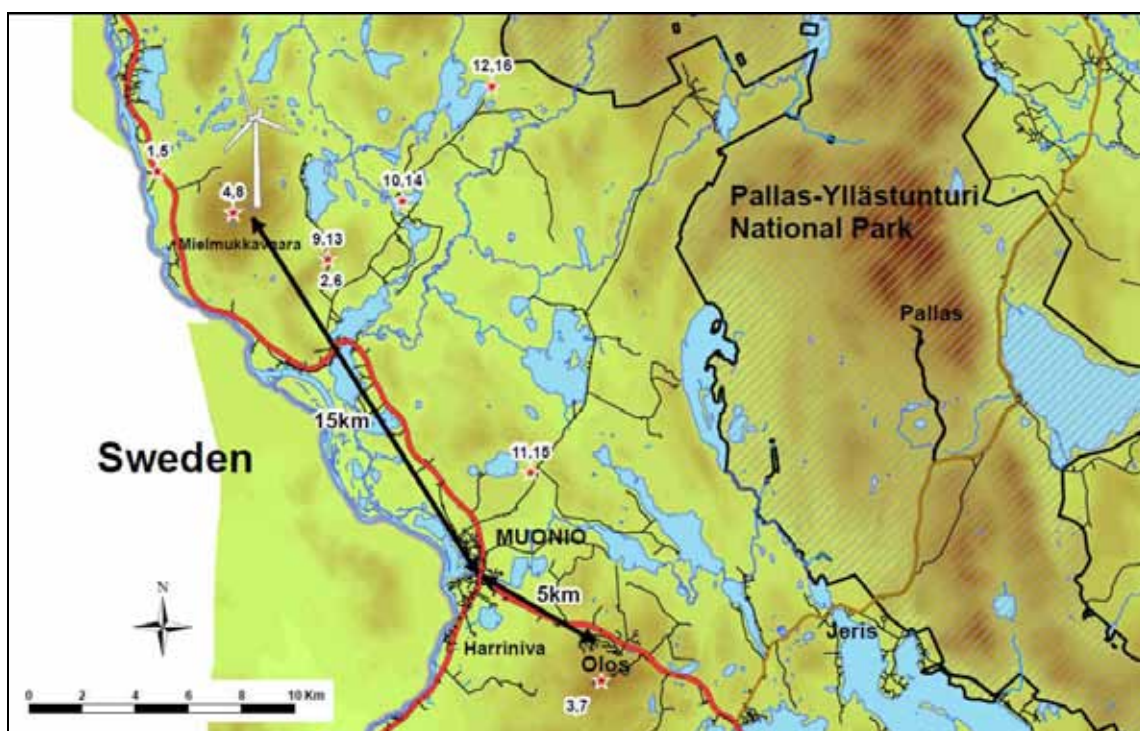
Kuva 9. Tuulivoimaan liittyvät kokemukset. Tilastollinen ero matkailijaryhmien välillä: $N = 241$; $X^2 = 33,9$; $p = 0,001$.

Fokusryhmähaastatteluihin osallistuneista kaikilla oli jonkinlaisia omakohtaisia kokemuksia tuulivoimaloista. Belgiasta ja Hollannista tulevat matkailijat kertoivat niitä olevan kotimaassaan paljon. Haastateltavien mukaan Belgiassa tuulivoimaloita on runsaasti teollisuusalueilla, mutta nykysuuntaus on rakentaa niitä merelle, samoin kuin Hollannissa ja Saksassa, koska asuinalueiden lähellä olevista tuulimyllyistä on tullut valituksia melun ja varjostuksen vuoksi. Briteillä oli kokemuksia tuulimyllyistä rakennusten katoilla Lontoossa. Suomalaiset matkailijat olivat nähneet tuulimyllyjä Oloksella tai muualla Suomessa merenrannalla ja tuntureilla tai ulkomailla rannikolla. Moni kansainvälisistä matkailijoista oli myös nähnyt tuulimyllyt Oloksella, jossa niitä sanottiin olevan paljon.

3.6 Suhtautuminen Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen

Matkailijakyselyssä oli mukana kuva-arviointi, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan valokuvan esittämää ympäristöä. Vastaajilla oli käytettävissä kuvakansio, jossa arvioitavat ympäristöt oli esitetty A4-kokoisina valokuvina. Kuvalle piti antaa arvo sen mukaan, miten soveltuvana virkistys- ja matkailuympäristönä kuvan esittämä näkymä koettiin. Arvio annettiin arviointisuoralle asteikolla 0–10 (0 = ei sovi lainkaan ... 10 = sopii täydellisesti). Vastaajilla oli mahdollisuus valita arvoja myös kokonaislukujen väliltä eli kyseessä oli aito jatkuva muuttuja.

Vastaajille annetussa kansiossa oli arvioitavana 16 kuvaa: kahdeksan talvikuvaa ja kahdeksan kesäkuvaa (kuvat 11 ja 13). Kuvat esittivät kahdeksaa eri näkymää. Jokaisesta näkymästä oli arvioinnissa mukana kaksi toisistaan hieman poikkeavaa kuvaa. Kuvaparin toinen kuva esitti alkuperäistä aitoa näkymää kohteesta. Toinen kuva oli kuvasovite samaisesta näkymästä. Kuvasovitteeseen oli lisätty tuulivoiman tuotantoon liittyviä rakenteita, jotka yhtä kuvaa lukuun ottamatta olivat tuulivoimaloita. Kesäkuvaan 15 oli tuulivoimaloiden sijaan lisätty voimalinja. Kuvat esittivät kesäkuvia 11 ja 15 lukuun ottamatta Mielmukkavaaraa eri etäisyyksiltä ja eri suunnista nähtynä. Valokuvauspisteet on esitetty kuvassa 10.

Kuva 10. Kuva-arvioinnissa käytettyjen valokuvien kuvauspaikat numeroituna valokuvien mukaan.

Alkuperäinen

Valokuvasovite

Talvikuvat 1 ja 5

Miellmukkavaara luoteesta
E8-tieltä nähtynä (etäisyys
lähimmälle tuulivoimalalle
n. 2,5 km)

Talvikuvat 2 ja 6

Miellmukkavaara kaakosta
Kylkirovan laelta nähtynä
(etäisyys lähimmälle tuulivoi-
malalle n. 3,5 km)

Talvikuvat 3 ja 7

Miellmukkavaara kaakosta
Olostunturin laelta nähtynä
(etäisyys lähimmälle tuulivoi-
malalle n. 20 km)

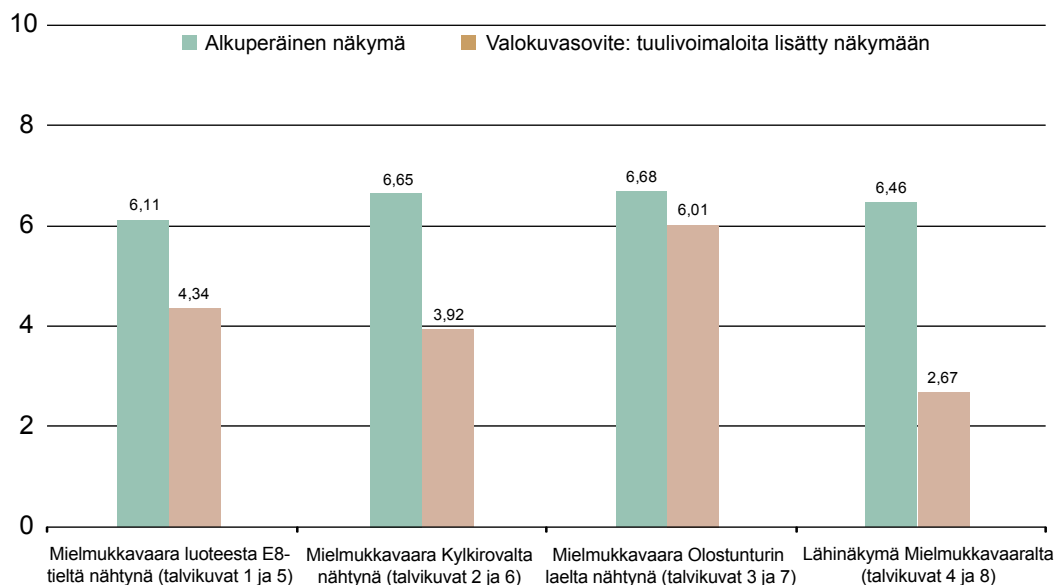

Talvikuvat 4 ja 8

Lähinäkymä Miellmukka-
vaaralta

Kuva 11. Kuva-arvioinnissa mukana olleet talvinäkymät. Valokuvasovitteeseen on lisätty tuulivoimaloita.

Kuva 12. Kuva-arviointien tulokset talvinäkymistä. Kuvien esittämien näkymien soveltuvuus virkistys- ja matkailuympäristöksi keskiarvona asteikolla: 0 = ei sovi lainkaan ... 10 = sopii täydellisesti.

Talvisissa kuvapareissa vastaajien arviot erosivat systemaattisesti alkuperäisen näkymän ja tuulivoimaloita sisältävän näkymän välillä. Kaikissa tapauksissa perusnäkymän ilman tuulivoimaloita katsottiin soveltuvan keskimääräisesti paremmin virkistys- ja matkailuympäristöksi kuin vastaavan näkymän tuulivoimaloiden kanssa (kuva 12).

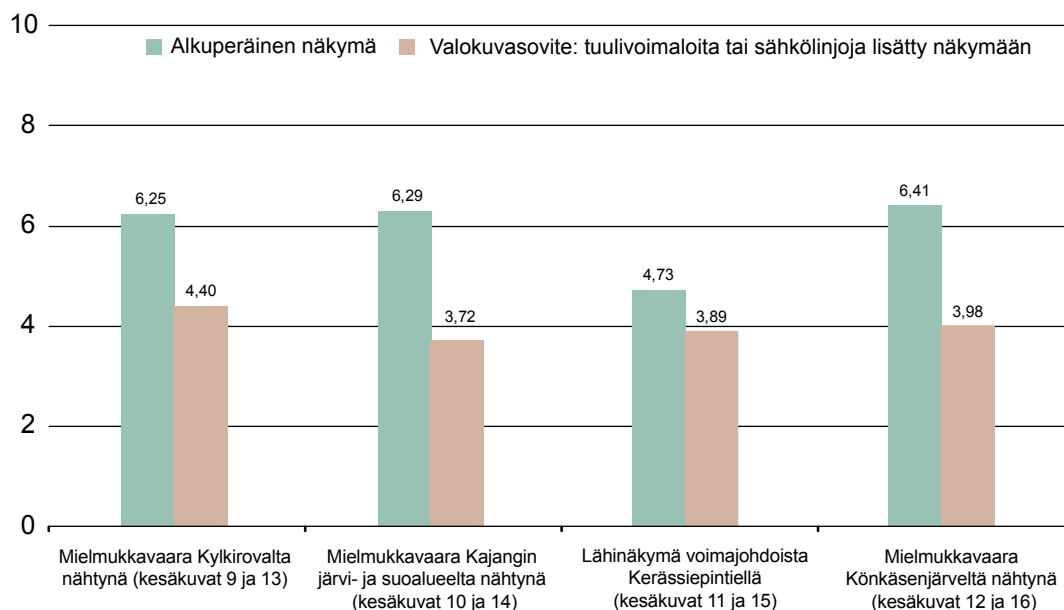
Kuvaparien saamista arvioista on havaittavissa myös tuulivoimaloiden näkyvyyden ja etäisyyden vaikutus ympäristön virkistysarvoon. Mitä näkyvämpiä ja hallitsevampia tuulivoimalat kuvassa ovat, sitä suurempi on ero perusnäkymän ja kuvasovitteen saamien keskiarvojen välillä. Suurimmaksi ero muodostui talvisessa kuvaparissa 4/8, jossa toisessa on alkuperäinen näkymä Mielmukkavaaran huipulta ja toisessa vastaava näkymä kuvaan sovitettuna tuulivoimalan välittömästä tuntu-masta. Sen sijaan kauempaa, Olostunturin huipulta parikymmentä kilometriä Mielmukkavaarasta otetussa talvisessa kuvaparissa 3/7 ero perusnäkymän ja kuvasovitteen välillä jäi varsin pieneksi. Olostunturilta otettuun kuvaan kuvanmuokkauksella lisätyt tuulivoimalat näkyivät kuvakansion A4-kokoisessa valokuvassa hyvin pieninä (kuva 12).

	Alkuperäinen	Valokuvasovite
Kesäkuvat 9 ja 13 Mielmukkavaara kaakosta Kylkirovan laelta nähtynä (etäisyys lähimmälle tuulivoi- malalle n. 3,5 km)		
Kesäkuvat 10 ja 14 Mielmukkavaara idästä Kajangin järvi- ja suoalueelta nähtynä (etäisyys lähimmälle tuulivoimalalle n. 5 km)		
Kesäkuvat 11 ja 15 Lähinäkömä voimajohdoista Kerässiepintiellä		
Kesäkuvat 12 ja 16 Mielmukkavaara koillisesta Könkäsenjärveltä nähtynä (etäisyys lähimmälle tuulivoi- malalle n. 9,5 km)		

Kuva 13. Kuva-arvioinnissa mukana olleet kesänäkymät. Valokuvasovitteeseen on lisätty tuulivoimaloita tai sähkölinja.

Matkailijakyselyyn vastanneet arvioivat kesänäkymiä paljolti samaan tapaan kuin talvisia kuvapareja. Myös kesäkuvin tuulivoimaloiden rakenteiden katsottiin laskevan ympäristön virkistysellistä ja matkailullista arvoa. Kylkirovalta lyhyen matkan päästä Mielmukkavaarasta otetussa kuvaparissa 9/13 ero alkuperäisen näkymän ja kuvasovitteen välillä on selvä, mutta Mielmukkavaaran läheisyys huomioon ottaen suhteellisen pieni verrattuna hieman kauempaa Kajangista (10/14) ja Könkäsenjärveltä (12/16) otettuihin kuvapareihin. Tämä johtunee siitä, että Kylkirovan kuvasovitteessa tuulivoimalat erottuvat valkoisina vaaleansinistä taivasta vasten, eivätkä voimalat ole siksi koostaan huolimatta yhtä lailla silmiinpistäviä (kuva 14).

Kuvaparissa 11/15 Kerässiepintien ylittävän voimalinjan viereen sovitettu suurempi voimalinja heikentää vastaajien mielestä kuvatus ympäristön virkistysarvoa vain vähän. Tosin kyseisen kuvaparin esittämän maiseman soveltuvuutta virkistys- ja matkailuympäristöksi ei muutoinkaan pidetty kovin suurena (kuva 14).

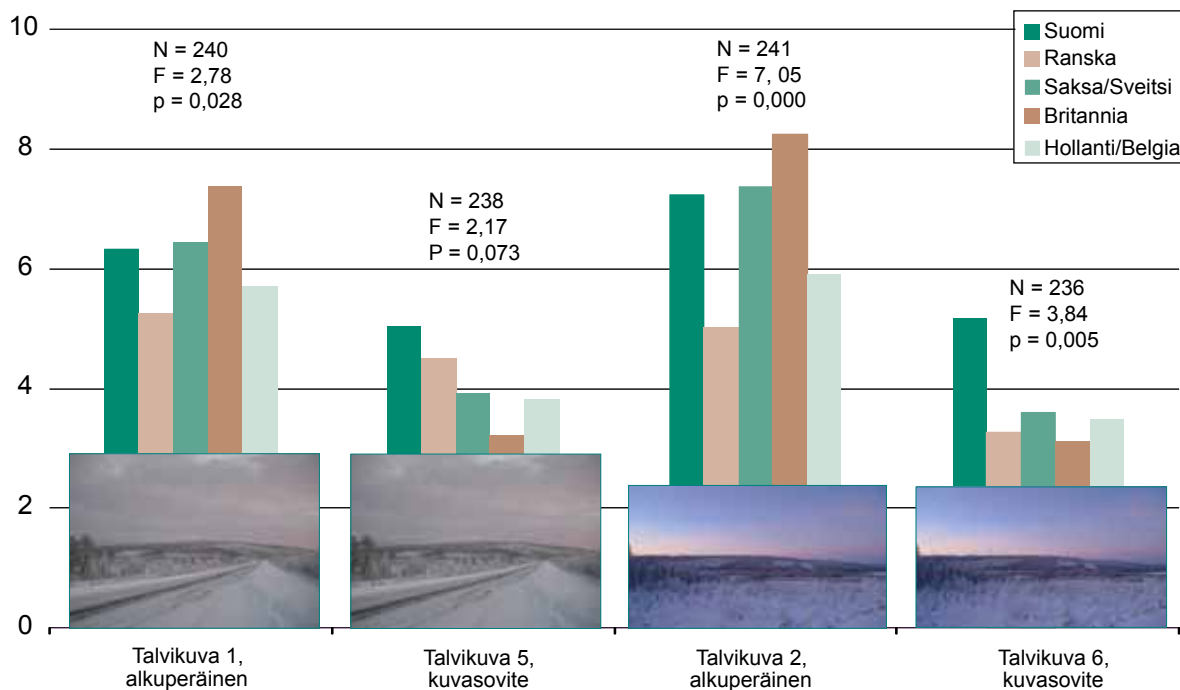

Kuva 14. Kuva-arviointien tulokset kesänäkömistä. Kuvien esittämien näkymien soveltuvuus virkistys- ja matkailuympäristöksi keskiarvona asteikolla: 0 = ei sovi lainkaan ... 10 = sopii täydellisesti.

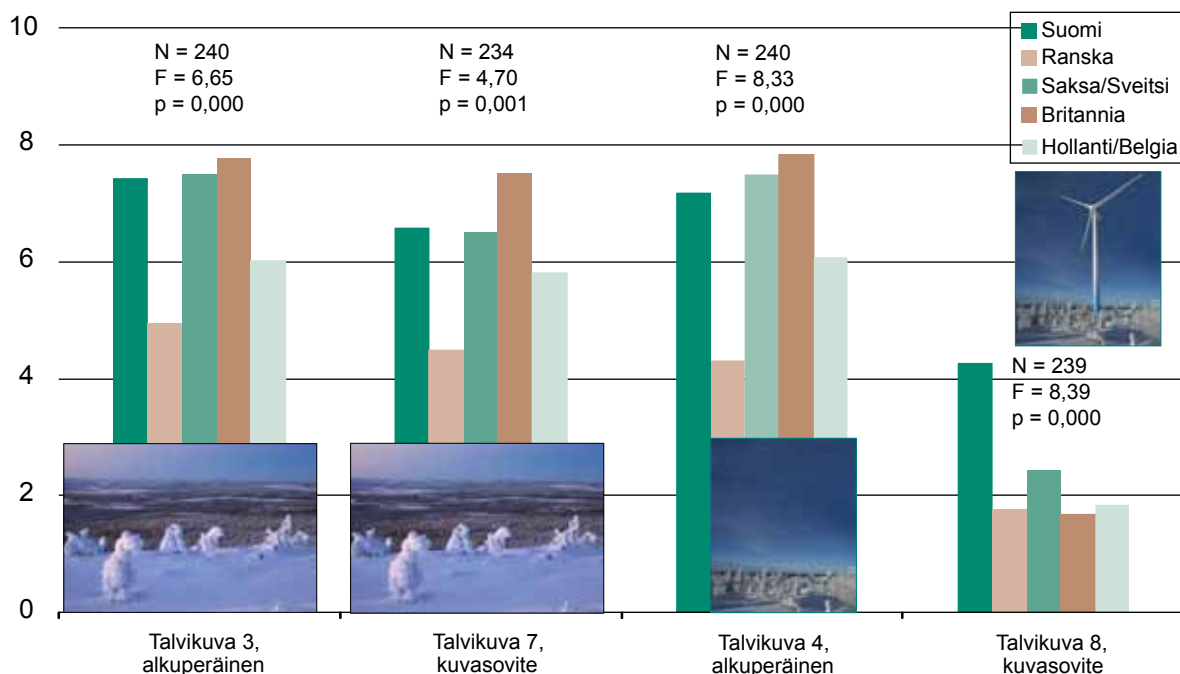
Eräs mielenkiintoinen piirre kuva-arviointien tuloksissa oli alkuperäisten maisemakuvien arvosuksen yllättävän alhainen yleistaso. Ennakkokäsityksen mukaan suhteellisen korkean virkistysarvon omaavat perusnäkyvät soveltuivat vastaajien mielestä yleensä vain vähän keskinkertaista paremmin virkistys- ja matkailuympäristöksi. Kuten kuvat 12 ja 14 osoittavat, alkuperäisten näkymien saama keskiarvo liikkuu useimmiten hieman kuuden paremmalla puolella sopivuusasteikolla 0–10. Tähän tulokseen vaikutti osaltaan se, että noin kymmenen vastaajaa antoi kaikille tai lähes kaikille kuva-arvioinnissa mukana olleille näkymille arvon nolla, eli heidän mielestään näkymien esittämät ympäristöt eivät soveltuneet lainkaan virkistys- ja matkailukäyttöön. Silti samaiset vastaajat pitivät laajoja luontoalueita, kauniita luonnonmaisemia ja mahdollisuutta liikkua luonnossa tärkeinä syinä valita juuri Muonio matkakohteeksi.

Yksi selitys tällaiselle vastauskäyttäytymiselle voi olla, että vastaajat ovat ajatelleet näkymiä arvioidessaan alueen omaehtoista käyttöä, johon ei monella matkailijalla mitään ilmeisimmin ole juurikaan valmiuksia. Etenkin kansainvälisillä matkailijoilla omaehtoinen luonnossa liikkuminen oli kovin vähäistä: luontoon tutustuttiin pääsääntöisesti järjestettyjen ja ohjattujen safarien välityksellä. Hyvässä virkistys- ja matkailuympäristössä, kuva-arviointien tapauksessa näkymässä, pitäisi todennäköisesti olla näkyvissä alueen käyttöä helpottavia polkuja, latuja tai muita kulkureittejä.

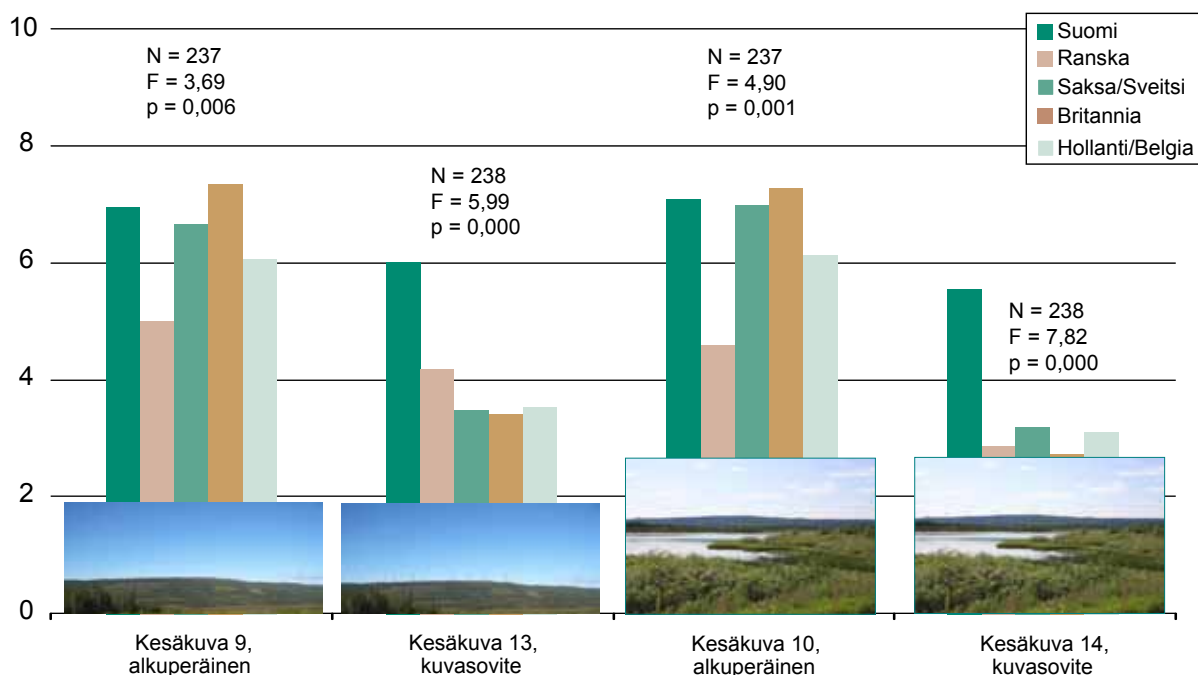
On myös mahdollista, etteivät Lapin tavanomaiset tunturinäkymät tehneet kovin suurta vaikutusta. Keski-Euroopan huikeita Alppimaisemia nähneelle matkailijalle saattavat Lapin laakeat tunturit mataline tunturikoivikkorinteineen olla hieman mitänsanomattoman näköisiä. Mahdollista on myös se, että joku vastaaja on antanut nolla-arvoja kuville protestimielessä. Tässä selvityksessä vastaajia ei kuitenkaan lähdetty poistamaan mahdollisten epäloogisten tai protestivastausten perusteella.

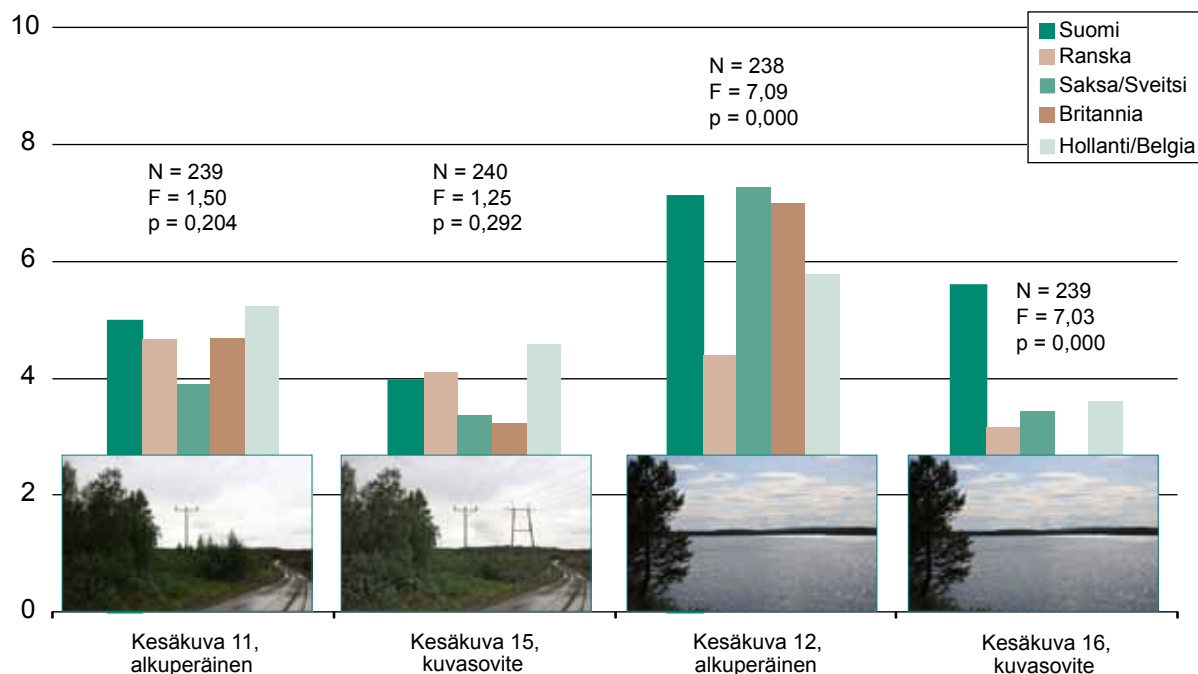
Kuva 15. Kuva-arviointien tuloksia talvinäkymistä 1/5 ja 2/6 matkailijaryhmittäin. Kuvien esittämien näkymien soveltuvuus virkistys- ja matkailuympäristöksi keskiarvona asteikolla: 0 = ei sovi lainkaan ... 10 = sopii täydellisesti.

Kuva 16. Kuva-arviointien tuloksia talvinäkymistä 3/7 ja 4/8 matkailijaryhmittäin. Kuvien esittämien näkymien soveltuvuus virkistys- ja matkailuympäristöksi keskiarvona asteikolla: 0 = ei sovi lainkaan ... 10 = sopii täydellisesti.

Kuva 17. Kuva-arviointien tuloksia kesänäkymistä 9/13 ja 10/14 matkailijaryhmittäin. Kuvien esittämien näkymien soveltuvuus virkistys- ja matkailuympäristöksi keskiarvona asteikolla: 0 = ei sovi lainkaan ... 10 = sopii täydellisesti.

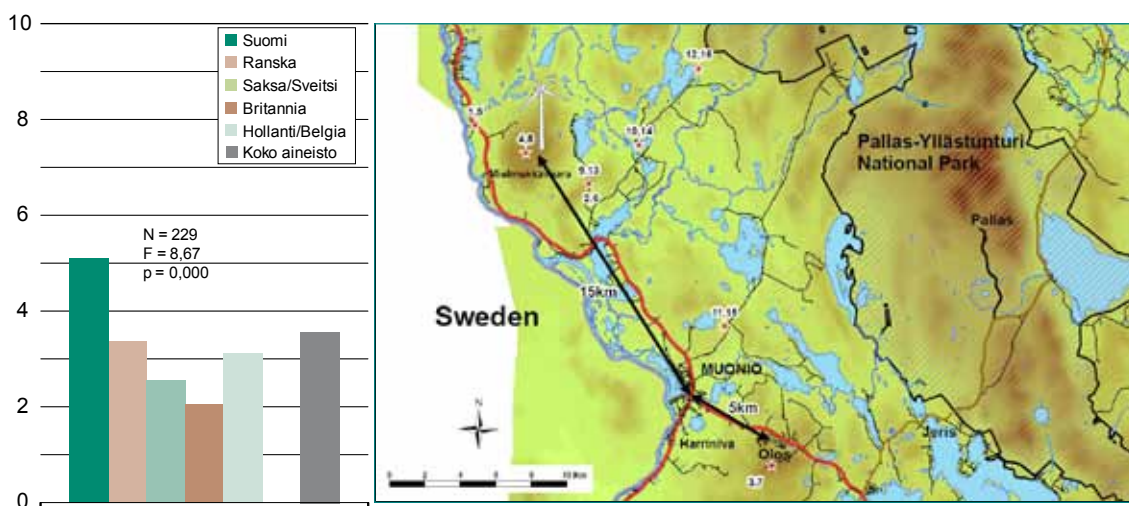

Kuva 18. Kuva-arviointien tuloksia kesänäkymistä 11/15 ja 12/16 matkailijaryhmittäin. Kuvien esittämien näkymien soveltuvuus virkistys- ja matkailuympäristöksi keskiarvona asteikolla: 0 = ei sovi lainkaan ... 10 = sopii täydellisesti.

Myös vastaajaryhmittäisissä vertailuissa tuulivoimaloiden rakenteet laskivat kaikissa tapauksissa kuvien esittämien näkymien arvioitua soveltuvuutta virkistys- ja matkailuympäristöksi. Kuva-arviointien tuloksissa kansallisuusryhmien väliset erot olivat kuitenkin suhteellisen suuria (ks. edellisten sivujen kuvat 15–18). Alkuperäisten näkymien evaluoinneissa huomio kiinnittyy ranskalaisten vastaajien muista poikkeaviin arviointeihin. Voimalinjaa esittävää perusnäkyä lukuun ottamatta ranskalaiset arvioivat kaikkien alkuperäisten näkymien soveltuvuuden virkistys- ja matkailuympäristöksi pienemmäksi kuin mitä muiden kansallisuuksien edustajat.

Matkailijoiden lähtöalueittaisen vertailun perusteella tuulivoimaloiden rakenteet tuntuvat haittaavan eniten brittimatkailijoita. Brittien vastauksissa keskimääräinen ero alkuperäisten näkymien ja tuulivoimaloita sisältävien näkymien välillä oli yleisesti ottaen kaikkein suurin. Niin ikään saksalaisten/sveitsiläisten ja hollantilaisten/belgialaisten vastauksissa ero perusnäkymien ja kuvasovitteiden välillä oli yleensä selvä. Suomalaisten ja ranskalaisten matkailijoiden vastauksissa tuulivoimaloiden rakenteet pienensivät keskimääräisesti vähiten näkymien virkistysarvoja (kuvat 15–18).

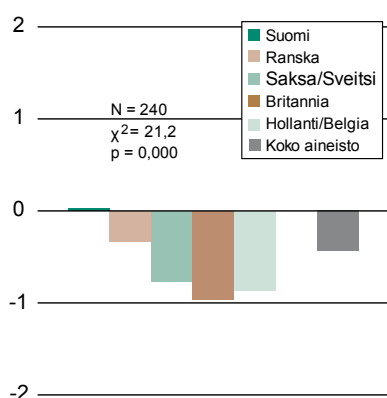
Kuva-arviointien jälkeen vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa Mielmukkavaaran sopivuuteen tuulipuiston sijoituspaikaksi. Kysymyksen yhteydessä oli karttaesitys, josta ilmeni Mielmukkavaaran sijainti suhteessa Muonion kuntakeskukseen, Harrinivaan, Olokseen ja Pallas-Yllästunturin kansallispuistoon. Vastausasteikkona käytettiin samaa skaalaa kuin kuva-arvioinneissa. Kysymykseen saadut vastaukset osoittavat varsinkin brittien ja saksalaisten/sveitsiläisten pitävän Mielmukkavaaraa huonohkona paikkana suunnitellulle tuulipuistolle. Suomalaisten matkailijoiden mielestä Mielmukkavaara soveltuisi keskimäärin kohtalaisesti tuulivoimarakentamiseen (kuva 19).

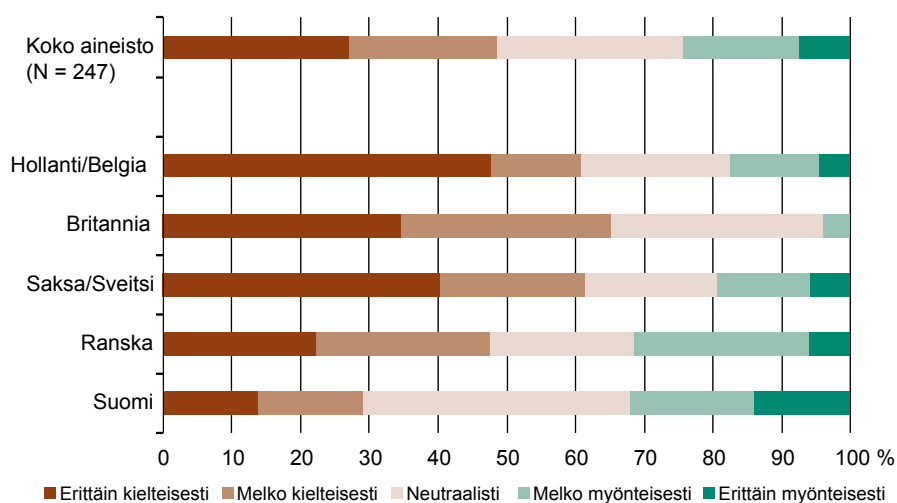
Kuva 19. Mielmukkavaaran sopivuus tuulipuiston sijoituspaikaksi ja vastaajien käytössä ollut kartta. Vastauksen keskiarvot asteikolla: 0 = ei sovi lainkaan ... 10 = sopii täydellisesti.

Kuva-arviointeihin ja tuulipuiston sijoituspaikkakysymykseen vastattuaan matkailijoille katsottiin muodostuneen riittävä käsitys Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeesta. Tämän jälkeisissä, selvityksen tavoitteisiin nähden kaikkein oleellisimmissa kysymyksissä tiedusteltiin matkailijoiden kantoja aiemmin kuvatun tuulipuistohankkeen toteuttamiseen.

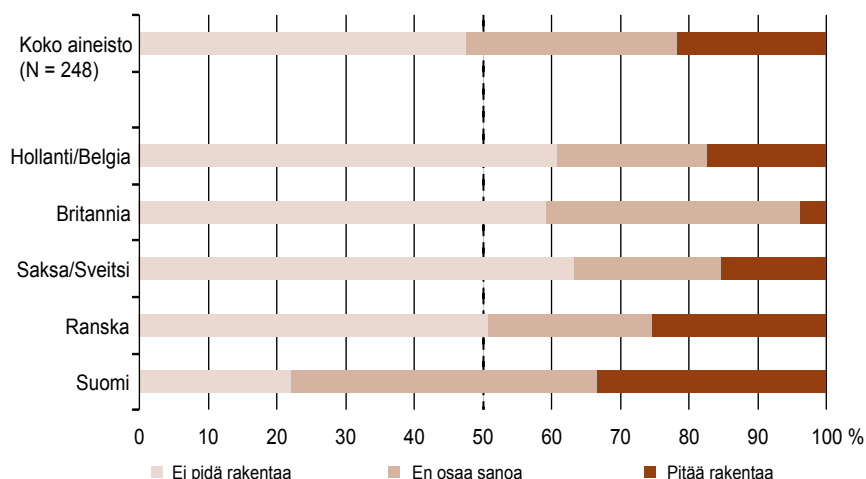
Kysymyksen 'Miten suhtaudutte Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamiseen?' saamien vastausten perusteella matkailijoiden keskimääräinen suhtautumistapa tuulipuistohanketta kohtaan asettuu koko talvikauden kyselyaineistossa neutraalin ja melko kielteisen välimaastoon. Ulkomaalaisryhmistä negatiivisimmat asenteet olivat briteillä, hollantilaisilla/belgialaisilla ja saksalaisilla/sveitsiläisillä, kun taas ranskalaisten suhtautumistapa oli lähempänä neutraalia kuin melko kielteistä. Kotimaanmatkailijoiden suhtautuminen Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen oli keskiarvoisesti neutraalia (kuva 20). Prosentuaalisesti hieman alle puolet koko vastaajajoukosta suhtautui Mielmukkavaaran tuulivoimarakentamiseen joko erittäin tai melko kielteisesti. Erittäin myönteisesti tai melko myönteisesti hankkeeseen asennoitui vajaa neljännes kaikista vastaajista. Hieman yleistäen voidaan todeta, että puolet talvimatkailijoista suhtautui Mielmukkavaaran rakentamiseen kielteisesti ja toinen puolisko neutraalisti tai myönteisesti. Kotimaisissa matkailijoissa tuulipuiston rakentamiseen myönteisesti suhtautuvien osuus oli jonkin verran suurempi kuin hankkeeseen kielteisesti suhtautuvien (kuva 21).

Kuva 20. Suhtautuminen Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamiseen. Vastausten keskiarvot asteikolla: -2 = erittäin kielteisesti ... 0 = neutraalisti 2 = erittäin myönteisesti.

Kuva 21. Suhtautuminen Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamiseen. Vastausten prosenttijakaumat. Tilastollinen ero matkailijaryhmien välillä: N = 240; X² = 35,0; p = 0,004.

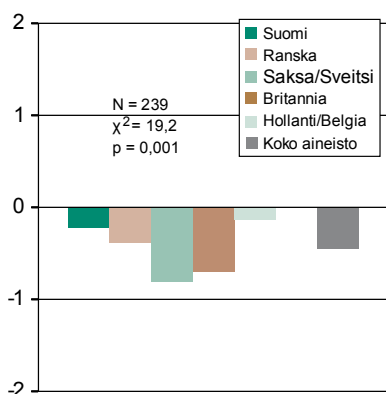

Kuva 22. Mitä mieltä Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamisesta. Tilastollinen ero matkailijaryhmien välillä: $N = 241$; $X^2 = 32,1$; $p = 0,000$.

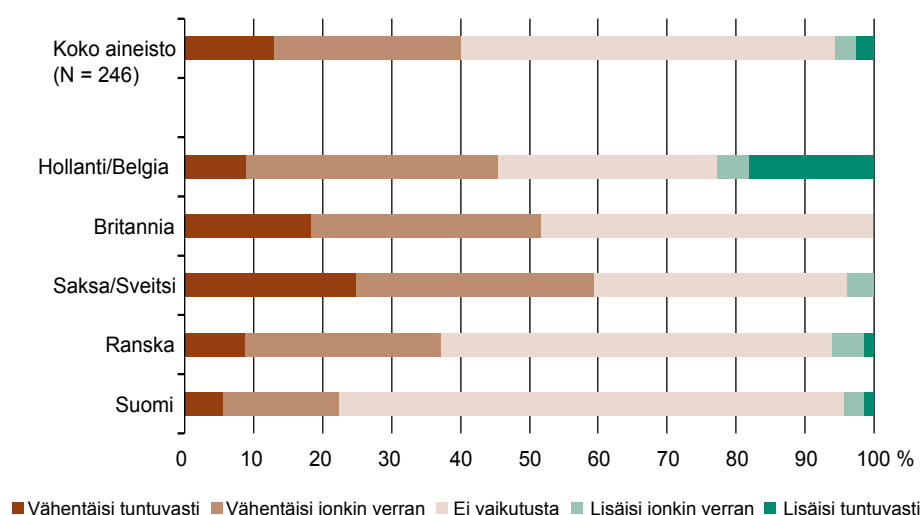
Eräänlaisena varmennuskysymyksenä matkailijoilta kysyttiin suoraan ja ytimekkäästi 'Pitäisikö teidän mielestänne kuvien esittämä tuulipuisto rakentaa?' Kysymys oli sisällöltään paljolti sama kuin edellinen kysymys suhtautumisesta Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamiseen, ja kuvia 21 ja 22 verrattaessa havaitaan myös vastausten jakaumien muistuttavan pääpiirteissään toisiaan. Kuvan 22 mukaisesti hieman vajaa puolet kaikista vastaajista vastusti puiston rakentamista. Toisen puoliskon vastaajista ei osannut tai halunnut ottaa kantaa asiaan tai oli sitä mieltä, että tuulipuisto tulisi rakentaa. Ulkomaalaisista matkailijoista ranskalaiset suhtautuivat myönteisimmin tuulipuistohankkeeseen. Kotimaisissa matkailijoissa rakentamista puoltavia oli enemmän kuin rakentamista vastustavia.

Matkailijakyselyn kysymyksen 'Miten Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentaminen vaikuttaisi halukkuuteen vierailla uudelleen Muoniossa?' osalta koko talviaineiston vastausten keskiarvo sijoittui vaihtoehtojen ei vaikutusta ja vähentäisi jonkin verran väliin. Keskiarvoilla mitattuna tuulipuisto näyttäisi vähentävän eniten saksalaisten/sveitsiläisten ja brittien halukkuutta vierailla uudelleen Muoniossa. Hollantilaisten/belgialaisten vierailuhalukkuuteen Mielmukkavaaran tuulipuisto ei yleisellä tasolla sanottavasti vaikuttaisi, vaikka aiempi kysymys (vrt. kuva 20) osoitti heidän suhtautuvan melko kielteisesti tuulipuiston rakentamiseen (kuva 23).

Kaikista vastaajista 40 prosenttia arvioi tuulipuiston vähentävän uusintavierailuun halukkuutta tuntuvasti tai jonkin verran. Vastaavasti noin viidellä prosentilla vastaajista tuulipuisto lisäisi kiinnostusta tulla uudelleen Muonioon. Hollantilaisista/belgialaisista yli viidennes arvioi tuulipuiston lisäävän vierailuhalukkuutta, briteistä tätä mieltä ei ollut kukaan (kuva 24).

Kuva 23. Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamisen vaikutus halukkuuteen vierailta uudelleen Muoniossa. Vastausten keskiarvot asteikolla: -2 = vähentäisi tuntuvasti ... 0 = ei vaikutusta ... 2 = lisäisi tuntuvasti.

Kuva 24. Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamisen vaikutus halukkuuteen vierailta uudelleen Muoniossa. Vastausten prosenttijakaumat. Tilastollinen ero ryhmien välillä: N = 239; $\chi^2 = 51,2$; p = 0,000.

Toisin kuin matkailijakyselyyn vastanneet, fokusryhmähaastatteluihin osallistuneet olivat enimmäkseen sitä mieltä, että he voisivat vierailta Muoniossa toistekin, vaikka tuulipuisto Mielmukkavaaraan rakennettaisiin. Tosin vastakkaisiakin mielipiteitä haastatteluaineistosta löytyi.

H1N1Bri: Tulisimme uudelleen, vaikka tuulimyllyt rakennettaisiin.

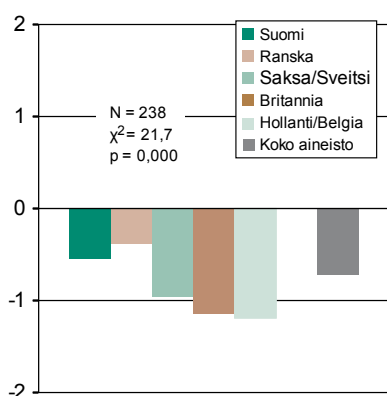
H8M11Bel: Minä tulisin uudelleen.

H9M12Hol: Me haluamme tulla takaisin. Ei tuulivoimaloiden vuoksi, mutta vaikka täällä olisi tuulivoimaloita, tulisimme takaisin. Emme (tulisi) tuulimyllyjen vuoksi, vaan luonnon.

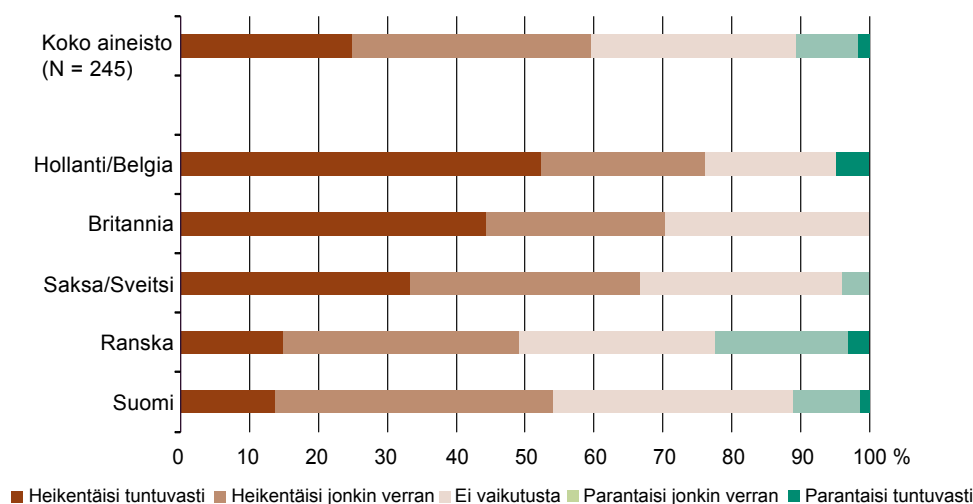
H3M4Bel: Jos tuulivoimaloita ei näkyisi ainakaan safareilla, niin voisin tulla uudelleen, vaikka niitä alueella olisi.

H2M2Bel: (...) en tulisi uudelleen, jos tuulimyllyt olisivat näkyvissä.

Vastaukset matkailijakyselyn kysymykseen 'Miten arvioitte Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamisen vaikuttavan alueen imagoon luontomatkailukohteena?' kallistuivat yleislinjaltaan negatiivisen puolelle. Hollantilaisten/belgialaisten, brittien ja saksalaisten/sveitsiläisten mielestä tuulipuiston rakentaminen heikentäisi jonkin verran Muonion luontomatkailullista kohdekuvaa. Heihin verrattuna ranskalaiset ja suomalaiset matkailijat ennakoivat tuulipuiston rakentamisesta aiheutuvan vähäisempää imagohaittaa (kuva 25). Kaikista kyselyyn vastanneista 60 prosenttia katsoi tuulipuiston heikentävän Muonion kohdekuvaa tuntuvasti tai jonkin verran, imagon parantamiseen taas uskoi kymmenisen prosenttia vastaajista. Ranskalaisista yli viidennes arvioi Mielmukkavaaran tuulipuiston parantavan Muonion imagoa luontomatkailukohteena, brittivastaajien joukossa tällaista mielipidettä ei esiintynyt lainkaan (kuva 26).

Kuva 25. Arvio Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamisen vaikutuksesta alueen imagoon luontomatkailukohteena. Vastausten keskiarvot asteikolla: -2 = heikentäisi tuntuvasti ... 0 = ei vaikutusta ... 2 = parantaisi tuntuvasti.

Kuva 26. Arvio Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamisen vaikutuksesta alueen imagoon luontomatkailukohteena. Vastausten prosenttijakaumat. Tilastollinen ero matkailijaryhmien välillä: $N = 238$; $X^2 = 38,1$; $p = 0,001$.

Tuulipuiston vaikutus Muonion ja koko Suomen matkailulliseen kohdekuvaan nousi niin ikään esille joidenkin ryhmähaastatteluihin osallistuneiden puheessa. Myös ekologinen imago mainittiin ja eräät haastateltavat ajattelivat Oloksen tuulivoimalat nähtyään suomalaisten olevan ympäristöystävällisiä. Tosin sellaisiakin arvioita esiintyi, että tuulivoimaloiden mahdollinen imago-hyöty jäisi vähäiseksi tai olemattomaksi verrattuna niistä aiheutuviin haittoihin. Matkakohteen imagoon tuulipuistolla voi olla siis paitsi negatiivisia myös positiivisia vaikutuksia, mitkä riippuvat muun muassa mainonnassa käytetyistä argumenteista kuten ekologisuudesta tai erämaisyydestä, joilla matkailijoita houkutellaan alueelle.

H1N1Bri: Näimme huskyaajelulla ollessamme tuulimyllyjä, eivätkä ne häirinneet. Niitä voi olla matkailukohteessa. Eivät ne muuta matkailukohteen luonnetta.

H8M11Bel: Minusta se antaisi esimerkin tietämyksestänne, että välitätte ympäristöstä (...) Suomalaiset ovat ekologisista, tuli minun mieleeni.

H8N8Bel: Hyvä Suomelle, vihreää energiaa, meidän täytyy hyväksyä se.

H10M13Sak: Imago ... Ei, siinä tilanteessa uskon matkailijoiden ajattelevan toisin. Matkailija ajattelee, että on hienoa kun täällä on tuulivoimaloita, mutta pitääkö niitä olla siellä, missä lomailen.

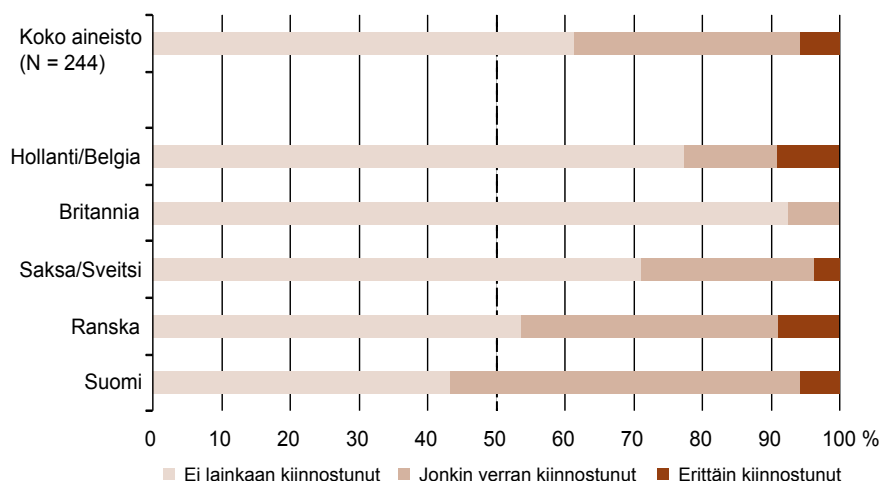
H2M2Bel: Muoniota mainostetaan paikkana, jossa voi kokea luonnon puhtauden ja koskemattomuuden, joten tuulivoimala tuhoaisi kohteen luonteen.

Joidenkin suomalaisten mielestä tuulipuisto olisi itsessään matkailunähtävyys, jota tullaan katsomaan, ja siten se jopa lisäisi Muonion matkailuvetovoimaa.

H6M7Suo: Minusta sehän kohentaisi sitä matkailua. Se ois tällainen yks ihmettelyn kohde ja ihmiset pysähtyisivät katsomaan, että ai jaa, ja siinä vois olla jotakin serviceä siinä lähellä ja muutaki. Oon mä kokenut sen Mielmukkavaaran monesti päästä päähän ja tiän sen paikan. Ei se ainakaan häiritse niitä (matkailijoita). Ei, mä oon tuossa monta vuotta kuunnellu ja katellu sitä Oloksen päällä, eikä se mitenkään vaikuta. Päinvastoin, kiva joskus aina lähtee kattoon sinne ja näyttää ihmisillekin. Mennään kattoon niitä myllyjä.

Tähän liittyen eräänä detaljina ryhmähaastatteluissa ja myös matkailijakyselyssä tiedusteltiin vastaajien kiinnostusta tutustua tuulivoimaloiden toimintaan paikan päällä. Matkailijakyselyyn vastanneista enemmistö ei innostunut ajatuksesta. Varsinkaan brittejä tuulipuistossa vierailu ei houkuttanut, sen sijaan kotimaisista matkailijoista yli puolet oli jonkin verran tai erittäin kiinnostunut tutustumaan tuulivoimaloiden toimintaan (kuva 27).

Sama tulos saatiin myös fokusryhmähaastatteluista. Haastatteluihin osallistuneista ulkomaalaisista matkailijoista suurin osa ei haluaisi käydä tuulivoimalassa, mille useimmin perusteeksi sanottiin se, että niitä näkee kotimaassa. Muutamat heistä myös ihmettelivät kysymystä tuulivoimalasta vierailukohteena. Osa niistä ulkomaisista matkailijoista, jotka haluaisivat käydä tuulivoimalassa, tekisivät sen mieluiten kotimaassaan, mutta eivät lomalla ollessaan. Eräs kansainvälinen matkailija mainitsi, että voisi mahdollisesti vierailla tuulivoimalassa Muoniossa, jos viipyisi alueella pidempään.

Kuva 27. Kiinnostunut käymään kuvien esittämässä Mielmukkavaaran tuulipuistossa. Tilastollinen ero matkailijaryhmien välillä: $N = 237$; $X^2 = 29,5$; $p = 0,000$.

Kaksi suomalaista kertoi olleensa katsomassa tuulivoimaloita Suomessa toistuvastikin, mutta ei käyneensä sellaisessa, mikä heistä olisi kiinnostavaa. Suomessa tuulivoimalat ovat vielä melko uusi asia, joten luultavasti siksi kiinnostus niitä ja niissä käymistä kohtaan on suurempaa kuin ulkomaalaisilla, jotka näkevät tuulivoimaloita runsaasti kotimaassaan.

H2M2Bel: En missään nimessä halua vierailla tuulivoimalassa lomalla.

H3M4Bel: Emme ehdottomasti halua vierailla tuulivoimalassa, koska näemme niitä kotimaassa jatkuvasti.

H9M12Hol: Vierailla?! Me näemme niitä kotona ehkä 150, joten ei, en ole kiinnostunut.

H7M8Bel: En vierailisi tuulivoimalassa. Kotimaassa ehkä voisin vierailla katsomassa, miten se toimii, mutta en tekisi sitä lomallani.

H8M9Bel: Kotona kyllä, mutta lomalla en.

H5N5Suo: Varmasti menisin. Niin kuin mainitsin, siinä tienvarressa monet kerrat olen katellut, että kuinkahan pitkälle tuota tietä pääsis ja onko aidattu, että mukava ois käydä. Ihan oikeesti. Siihen pölähtäisin kyllä paikalle. Joo, saati sitten että pääsis tuolla ylempänä (tuulimyllyssä) käymään. Jos mä semmosella (retkellä) oon, ja siellä saisi käydä tutustumassa, olis jotakin jippiä ja lisätietoa siitä tuuli(voimasta) (...) niin minä kai toivoisin, että se reitti menis niitten kautta.

H11N11Suo: No mikä ettei, lomalla tai mulle tulee ammatin puolesta mieleen, että luokkaretkellä esimerkiksi oppilaille, koska puhutaan paljon erilaisista energiavaihtoehtoista oppilaitten kanssa, niin olisi ihan mielenkiintoista käyä tuulivoimalassa vierailulla ja kattoa, että mikä se on, koska ihan nuoremmille niitä aletaan niitä energia-asioita jo puhumaan, että mistä se energia tulee ja minkä takia on tärkeä säästää sitä. Niin kyllä vois olla ihan mielenkiintoista.

Suomalaiset haastateltavat nostivat esiin tuulivoiman myönteisenä puolena myös sen, että tuulipuistolla olisi turvallisuutta edistävää vaikutusta, koska se toimisi maamerkkinä erityisesti oma-toimisille matkailijoille.

H5N5Suo: Sehän tekee vain minun oloni turvallisemmaksi, näen että mihinkä suuntaan ... minähän tiedän, että ahaa, suunnat on selvillä.

H6M7Suo: Päinvastoin ne voi tuoda turvallisuutta retkeilijöille, kun ne on maastomerkkeinä. Muistan ite poikasena, kun Saariselällä lähetettiin ensimmäiselle reikelle niin ... turvallista liikkua, kun näkyy se Kaunispään masto. Koko ajan tiesi missä on.

Tuulivoimalan vaikutus maisemaan on haastateltujen mukaan lähinnä visuaalinen, vaikka osa matkailijoista nostaa myös melun esiin. Osa haastatelluista muistutti siitä, että alueella on jo tuulivoimaloita ja lisäksi sähkönsiirtojohtoja ja muuta rakennettua ympäristöä, joten Mielmukkavaaran tuulipuisto ei olisi suuri lisä tai muutos maisemakokonaisuudessa. Tuulivoimala kuitenkin muuttaa aina maisemaa ja rakentamisen myötä koskematon luonto muuttuu rakennetuksi ympäristöksi. Tärkeänä pidetään sitä, että rakentamatonta luonnonmaisemaa jää jäljelle. Esille nostettiin myös se, että tuulivoimalalle voi kääntää selkensä tai vaihtaa reittiä, jos haluaa välttää sen näkemistä. Valokuvistakin tuulivoimalan voi halutessaan rajata pois parin ulkomaisen matkailijan sanojen mukaan.

H9M12Hol: En tunne aluetta. Minusta ne eivät sopisi tänne maisemaan, koska kaikkialla on luontoa ja se, mikä ei ole luontoa, ei sovi sinne. Voit maalata ne vihreiksi tai valkoisiksi, mutta se ei ole luontoa. Tämä on luontoa (näyttää kuvaa ilman tuulimyllyjä).

H2M2Bel: Se pilaisi koskemattoman maiseman. Minusta ne pitäisi rakentaa muualle kuin tänne. Lisäksi niistä kuuluu aina ääntä.

H3M4Bel: Tuulivoimaloista on lähinnä visuaalinen haitta ja ne pilaavat maiseman, ”saastuttavat” koskemattoman luonnon, koska siitä tulee rakennettua ympäristöä. Laajat, avoimet maisemat ja näkymät kauas ovat upeita. Tuulivoimalan näkyminen pilaisi ne.

H9M12Hol: Olin varmaan moottorikelkkasafarilla ja katselin ympärilläni, huomasin että tuolla on yksi, tuolla yksi ja tuolla yksi. Ei se haitannut minua, mutta en pitänyt näkymästä. Minä näin ne ja se sattui silmään.

H1N1Bri: Tuulivoimalalla on lähinnä visuaalinen vaikutus Muonion maisemaan. Mutta se ei haittaa meitä, koska ymmärrämme, miksi niitä pitää rakentaa.

H2M3Bel: Minusta sillä olisi lähinnä visuaalinen vaikutus, joka ei haittaa minua. En kuitenkaan haluaisi nähdä niitä huskyajelulla ollessani reitin varrella.

H4N4Suo: Aika hyvän näkönen itte asiassa. Ei se haittaa (...) H4M6Suo: Kyllä se on ongelmista pienin, jos suksi vaan luistaa ja on hyvä keli. H4N4Suo: Eikä ne Oloksella oo yhtään häirinny. Me ollaan oltu siellä monta vuotta. Tän näkösenä (kuva 8) se sulautuu maastoon ihan kivasti.

H5N5Suo: Ko ajatellaan, että niitä tuulimyllyjä täällä maisemassa jo (Oloksella) on, minusta se ei oleellisesti sitä muuta, jos niitä nyt tulee lisää siihen. Se on niinko tätä infrastruktuuria ja sitä energiaa. Parkin sisäpuolelle (ei) kenties tuoda, mutta että esimerkiksi tämä asuttu tienvarsi, joka on jo rakennettua ympäristöä, niin sinne vaan.

Tuulivoimaloista aiheutuviin haittoihin liittyen jotkin haastatelluista totesivat, että tuulivoimaloista olisi hyvä mainita matkaesitteessä, jotta jokainen voisi itse päättää haluaako nähdä niitä lomakohteessaan.

Suomalainen nainen taas nosti esiin, ettei etelän lomakohteiden esitteissäkään kerrota kaikesta mahdollisesti häiritsevästä, mitä siellä voi nähdä. Ehkä tässä on kysymys myös lainsäädäntöeroista, sillä Saksassa majoituskohteeseen kohdistuvat, matkailijaa mahdollisesti merkittävästi häiritsevät tekijät hotellin välittömässä läheisyydessä pitää mainita matkanjärjestäjän esitteessä. Mikäli niitä ei ole mainittu, matkailija voi vaatia rahojaan takaisin.

H10M13Sak: Periaatteessa matkailupaikkakunnan, jolla on tuulivoimaloita, pitää ilmoittaa se esitteissään. Matkailijan pitää tietää, että välittömässä läheisyydessä seisoo sanotaan vaikka 20-30 sellaista jättimäistä tornia, ja silloin hän ei voi valittaa siitä. Mutta aina on muutama joka sanoo, että se on luonnon häpäisemistä, merkittävä haitta, ja haluan rahani takaisin. Se ei ole se puhdas luonto, jota odotin – sehän on teollisuutta.

H11M14Suo: Kyllä varmaan hyvä kertoa etukäteen (esitteessä), jos niitä on, ettei tule..

H11N11Suo: Niin, mutta sitten en mie koe sitä niin isona asiana, että sitä tarvis lähtee hirveesti painottamaan. Ei se ole niin suuri asia, se on osa sitä kokonaisuutta. Etelässäkin näkee vaikka mitä, mutta ei niitä kerrota etukäteen, mitä ne matkat sisältää. Jos menee kaupunkilomalle, niin siellä saattaa törmätä vaikka mihin inhottavaan tai ällöttävään.

Sinällään laajasta ja harvaanasutusta Lapista arvioitiin löytyvän suhteellisen helposti sopivia sijoituspaikkoja tuulivoimaloille ilman suurempia intressiristiriitoja. Varsinkin Keski-Euroopan tiheään asutuilta alueilta eli pääosin Hollannista ja Belgiasta tulevien matkailijoiden näkökulmasta Lapissa ja Muoniossa on paljon tilaa ja siten hyvät mahdollisuudet sijoittaa tuulipuisto kauas asutuksesta – toisin kuin heidän kotimaassaan. Lapissa on lääninä, ja sitä riittää.

H8M9Bel: On outoa, kun tienviitoissa on etäisyyksinä 250 km, kun meillä etäisyydet ovat kuutta tai kahdeksaa kilometriä. Meillä asukastiheys on paljon suurempi, minusta täällä on vain tilaa. Kun teillä on tilaa, niin miksi ei (...) Belgiassa keskustellaan enemmän siitä, haluatko tuulimyllyn noin 200 metrin päähän omasta talostasi. Sellaista teillä ei ole täällä.

H9M12Hol: Vain 15 ja Lappi on hyvin suuri. Hollanti on hyvin pieni ja meillä Pohjanmerellä on ehkä sata tuulivoimalaa. Kun kuulen 15 tällaisella isolla alueella, jossa on paljon luontoa ympärillä, ajattelen, että mikä on ongelma. Mutta jos paikka on ainutlaatuinen, silloin se olisi häpeä. En tiedä tarpeeksi, mutta ajattelen, että täällä on riittävästi tilaa, jotta kukaan ei näe niitä. Minusta täällä on kaikkialla tilaa. Kun tulet Hollantiin, kenelläkään ei ole tilaa.

Eräänä yleisenä kommenttina selvitykseen liittyen jotkut ulkomaisista vastaajista kummeksuivat haastattelujen keskittymistä tuulipuiston matkailuvaikutuksiin. He ihmettelivät vain tilapäisesti alueella käyvien matkailijoiden mielipiteen kysymistä asiassa ja totesivat, että tuulivoimaloiden sijoittelussa pitäisi kuunnella lähinnä paikallisten mielipidettä ja tuulipuistosta pitäisi koitua hyötyä paikallisille ja haitan kärsijöille.

H9M12Hol: Me olemme vain matkailijoita, jotka tulevat tänne viikoksi. Ihmiset, jotka asuvat täällä, osaavat arvioida paremmin, mikä on tärkeää ja mikä ei. Ehkä matkailu on tärkeää tälle maalle, joten matkailijoitakin on ehkä kuunneltava hieman (...)

H1M1Bri: Tuulivoimalan sijainnin suunnittelu ja paikallisten mielipiteen huomioon ottaminen on tärkeää. Ensi sijassa tuulivoimalan pitäisi hyödyttää paikallisia asukkaita (...) Matkailijat ovat täällä vain käymässä, mutta asukkaat elävät voimalan kanssa, joten heidän mielipiteensä on tärkeä. Miksi matkailijoilta edes kysytään mitään?

H4N4Suo: Jos jotain häiritsee nämä (tuulimyllyt) täällä, niin sais myös tulla heidän hyödykseen halvempaa sähköä.

Kaiken kaikkiaan ryhmähaastatteluissa vastausten kirjo oli hyvin suuri. Osa haastatelluista matkailijoista hyväksyisi tuulivoimalan matkailualueella tietyin varauksin sijoittelun ja näkyvyyden suhteen. Kaikkein vähiten suunnitelmat tuulivoimalasta häiritsivät toistuvasti alueella käyviä omatoimisia suomalaisia. Heillä on jo useiden vuosien ajalta sidoksia ja henkilökohtainen suhde alueeseen. Lisäksi suomalaisilla matkailijoilla on aluetuntemusta ja he tietävät, millaista maisema on muualla Lapissa. Näistä syistä Mielmukkavaara ja Muonio eivät ehkä heidän mielessään ole ainutlaatuisia maisemaltaan, kun taas kansainväliset matkailijat ovat nähneet vain pienen alueen, eivätkä osaa arvioida kokonaisuutta.

Taulukkoon 5 on tiivistetty fokusryhmähaastatteluiden litteroinneissa esiintyvät myönteiset ja kielteiset ilmaukset tuulivoimaan liittyen. Matkailijakyselyn tavoin myös haastatteluissa tuulivoima nähdään ennen muuta vihreänä energiantuotantotapana. Tuulivoimalla katsottiin olevan myös useita muita positiivisia puolia, mutta ympäristöystävällisyyteen verrattuna niiden saamien mainintojen lukumäärä oli pieni. Tuulivoimalle kielteisiä ilmauksia oli kokonaisuudessaan vähemmän kuin myönteisiä ilmauksia. Kielteisinä puolina haastatteluissa mainittiin useimmin tuulivoimaloista koituvat maisema- ja meluhaitat, eläimistöön kohdistuvat haitat ja tuulivoimaloiden sopimattomuus erämaaluontoon.

Tuulivoimaa pidetään siis yleisellä tasolla varsin kannatettavana energiamuotona, mutta paikallisella tasolla – puhuttiin sitten asuinalueista tai kuten tässä luontomatkailukohteesta – tuulivoimaloista ennakoidaan aiheutuvan myös tiettyjä haittavaikutuksia. Tämän kaltaiseksi koettu asetelma pääasiassa yleisten hyötyjen ja toisaalta pääasiassa paikallisten haittojen välillä lienee tavanmukainen lähtökohta maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä (eikä vähiten Lapissa).

Taulukko 5. Ryhmähaastatteluissa mainitut tuulivoimaloiden myönteiset ja kielteiset puolet. Suluissa mainintojen määrä.

MYÖNTEISIÄ PUOLIA	KIELTEISIÄ PUOLIA
Vihreää energiaa (18)	Maisemahaitat (5)
Kotimaista energiaa (2)	Melu (3)
Takaavat energiansaannin matkailualueella (2)	Eläimistöön kohdistuvat haitat (3)
Muoniossa/Lapissa on tilaa tuulivoimaloille (2)	Tuulivoimalat eivät sovi erämaahan/luontoon (3)
Tuulivoimalat ovat kauniita (2)	Matkailualueen imagon lasku (2)
Tuulipuisto voi itsessään olla matkakohde (2)	Varjostushaitat (1)
Retkeilyturvallisuutta parantavia maamerkkejä (2)	
Tuulivoiman työllisyysvaikutukset (1)	
Matkailualueen ympäristöimagon paraneminen	

Edellinen dilemma käy hyvin ilmi erään hollantilaisen haastateltavan pohdintoista hänen vertaillessaan tuulivoimaloiden etuja ja haittoja. Kysymyksen vaikeutta ja monitahoisuutta kuvanee se, että analyttisyydestään huolimatta, tai ehkä juuri sen takia, hänkään ei osaa lopulta sanoa, mikä olisi oikea ratkaisu.

H9M12Hol: Teillähän on jo tuulimyllyjä, en pidä niistä maisemassa, mutta ehkä jos siihen on taloudellisia tai energiaan liittyviä syitä – en osaa kertoa kumpi on tärkeämpää, mutta kun näen, en pidä tuulimyllyistä (...). Meillä on niitä Hollannissa myös, mutta koska tulemme tänne luonnon vuoksi ja pidän maisemista, erityisesti kaukonäkymistä. Katson maisemaa – ja näen tuulimyllyjä... Mutta ehkä se on tarpeen – en osaa arvioida sitä. Meillä niitä on Pohjanmerellä ja järvillä ja niitä halutaan yhä lisää, joten siellä on käynnissä sama keskustelu kuin täällä luullakseni. Tuulimyllyt ovat hyviä yleensä ottaen. Minusta vihreä energia voi olla myös aurinkoenergiaa, tuulienergiaa... Kaikenlaista energiaa, joka on mahdollista saada luonnosta. Mutta tiettyyn rajaan asti, kun kysytään, että pitääkö tuulimyllyjä olla näin kauniissa ympäristössä. Minusta siitä on kysymys ja keskustelu.

4 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää, mitä mieltä kansainväliset ja kotimaiset matkailijat ovat wpd Finland Oy:n Muonion Mielmukkavaaraan suunnittelemasta tuulipuistosta. Tutkimuksen aineistoina käytettiin matkailijakyselyä, joka toteutettiin tammi-maaliskuussa 2011 jakamalla kyselylomakkeita Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeen vaikutusalueella vieraileville matkailijoille. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 252 matkailijaa, joista 29 % oli kotimaisia. Matkailijakyselyn lisäksi aineistoa kerättiin fokusryhmähaastatteluilla. Fokusryhmähaastattelut (11 kpl) tehtiin joulukuussa 2010 ja maaliskuussa 2011 ja niihin osallistui yhteensä 25 ulko- ja kotimaista matkailijaa.

Selvityksen keskeisimmät tulokset voidaan pelkistää seuraavaan listaukseen:

- Matkailijakyselyn perusteella valtaosa kansainvälisistä matkailijoista vieraili Lapissa ensimmäistä kertaa (ranskalaisista 94 %, briteistä 93 %, hollantilaisista/belgialaisista 83 %, saksalaisista/sveitsiläisistä 76 %).

- Matkailijat valitsivat Muonion matkakohteekseen alueen luonnonmaisemien, erämaisuu- den ja tarjolla olevien luontoaktiviteettien perusteella. Erityisesti kansainvälisille matkai- lijaille koskematon luonto oli ensisijainen vetovoimatekijä, mikä peilautui myös suhtautu- misessa tuulipuistohankkeeseen.
- Kansainvälisten talvimatkailijoiden suosituimpia ulkoiluharrastuksia Muoniossa olivat poro- ja/tai huskysafarit sekä moottorikelkkailu. Ulkomaisten matkailijoiden kaikkein tär- keimpänä pitämänä harrastuksena poro- ja/tai huskysafarien suosio ylitti moottorikelkkai- lun suosion. Kotimaiset matkailijat vierailivat Muoniossa omatoimisesti harrastaen pääasi- assa laskettelua tai murtomaahiihtoa.
- Matkailijat pitivät tuulivoimaa yleisellä tasolla kannatettavana ja ympäristöystävällisenä energiantuotantomuotona. Tuulivoiman huonoiksi puoliksi nähtiin useimmiten tuulivoima- loiden maisema- ja meluhaitat. Tuulivoimaloiden rakentamiseen selvästi parhaiten sovel- tuvia alueita olivat matkailijoiden mielestä avomerialueet, matkailukeskusten lähialueille niitä ei juurikaan kaivattu.
- Mielmukkavaaran alkuperäisiä maisemia ja niihin sovitettuja tuulivoimarakenteita esittävien kuvien vertailuarvioinnit osoittivat tuulivoimaloiden vähentävän ympäristön soveltuvuutta virkistys- ja matkailuympäristöksi. Kuva-arviointien perusteella tuulivoimalat laskevat ym- päristön virkistysarvoa sitä enemmän, mitä näkyvämpiä voimalat ovat maisemassa / mitä lähempää voimalat on kuvattu. Kansallisuusryhmistä brittien vastauksissa tuulivoimalat pie- nensivät keskimääräisesti eniten näkymien virkistysarvoja. Merkille pantavaa kuva-arvioin- nissa oli myös alkuperäisten maisemakuvien arvostuksen yllättävän alhainen yleistaso.
- Matkailijakyselyn perusteella noin puolet matkailijoista suhtautui kielteisesti tuulipuiston rakentamiseen toisen puoliskon asennoituessa hankkeeseen joko neutraalisti tai myönteis- tisesti. Ulkomaalaisryhmistä kriittisimmin tuulipuiston rakentamiseen suhtautuivat britit ja vähiten kielteisesti ranskalaiset. Safariasiakkaista britit olivat lähtöisin haja-asutusalueel- ta ja pienistä kaupungeista ja on mahdollista, että heille kohteen erämaisuus ja maisemat olivat erityisen tärkeä tekijä. Ranskalaisissa matkailijoissa oli puolestaan muita enemmän suurien, yli 500 000 asukkaan kaupunkien asukkaita. Heille vaatimukset matkakohteen luonnonympäristön ja maiseman luonnonmukaisuudesta ovat todennäköisesti väljemmät. Kotimaisissa matkailijoissa hankkeeseen myönteisesti suhtautuvien osuus oli hieman suu- rempi kuin hankkeeseen kielteisesti suhtautuvien.
- Kysyttäessä suoraan, pitäisikö tuulipuisto rakentaa vai ei, vastausten jakauma oli saman- kaltainen kuin edellä. Lähes puolet kaikista vastaajista vastusti tuulipuiston rakentamista ja toinen puolisko ei osannut ottaa kantaa asiaan tai kannatti puiston rakentamista. Koti- maisissa matkailijoissa rakentamista puoltavia oli enemmän kuin rakentamista vastustavia.
- Noin 40 % kyselyyn vastanneista arvioi tuulipuiston vähentävän halukkuutta uusintavie- railuun. Vastaavasti noin 5 % vastaajista arvioi tuulipuiston lisäävän kiinnostusta tulla uu- delleen Muonioon. Hollantilaisista/belgialaisista yli viidennes arvioi tuulipuiston lisäävän vierailuhalukkuutta, briteistä tätä mieltä ei ollut kukaan.
- Enemmän kuin uudelleenvierailuihin tuulipuisto vaikuttaisi kielteisesti Muonion seudun imagoon luontomatkailukohteena. Matkailijakyselyyn vastanneista 60 % katsoi tuulipuiston heikentävän Muonion kohdekuvaa, imagon paranemiseen taas uskoi noin 10 % vastaajista.
- Fokusryhmähaastatteluihin osallistuneiden suhtautuminen Mielmukkavaaran tuulipuisto- hankkeeseen vaihteli laidasta laitaan. Haastateltujen puheessa tuulivoimalle kielteisiä ilma- uksia oli kuitenkin vähemmän kuin myönteisiä ilmauksia. Tuulivoiman käytön arviointiin keskustelutilanteessa liittyi laajalti muitakin kuin matkailuun ja maiseman laatuun liitty- viä asioita ja vaikutuksia kohdealueella. Tuulivoima on tunnistettu laajalti Euroopassa kes- keiseksi uusiutuvan energian tuotantomuodoksi, johon periaateratkaisuna liitetään monia ympäristön kannalta myönteisiä ominaisuuksia.

Selvityksen perusteella talvimatkailijoiden yleinen suhtautuminen Mielmukkavaaraan suunnitella olevaa tuulipuistoa kohtaan ei ollut myönteinen, mutta ei myöskään täysin tyrmäävä. Kaikkein kriittisimmin tuulipuistohankkeeseen asennoituivat alueella vierailevat ulkomaalaiset matkailijat. Näin ollen tuulipuiston rakentamisen mahdolliset kielteiset matkailuvaikutukset kohdistuisivat kansainväliseen matkailuun, jonka merkitys on Muoniossa poikkeuksellisen suuri. Kuten johdantoluvusta ilmeni, lähes kaksi kolmannesta Muoniossa rekisteröidyistä matkailijayöpymisistä on peräisin kansainvälisestä matkailusta. Ulkomaisiin matkailijoihin verrattuna kotimaisten matkailijoiden suhtautuminen tuulipuistohankkeeseen oli selvästi myönteisempää, joten Muonioon suuntautuvaan kotimaiseen talvimatkailukysyntään tuulipuistolla tuskin olisi merkittävää negatiivista vaikutusta.

Kyselyyn vastanneista ulkomaalaisista matkailijoista suuri osa arvioi tuulipuiston toteutuessaan vähentävän heidän halukkuuttaan vierailla uudelleen Muoniossa. Todennäköisesti tämä ei kuitenkaan heijastuisi samassa suhteessa suoraan Muonion matkailukysyntään, koska matkailijakyselyn mukaan Muonio vaikuttaa joka tapauksessa olevan kansainvälisille matkailijoille pitkälti ”once in a lifetime” -kohde. Päätelmä perustuu siihen, että kansainvälisistä matkailijoista valtaosa vieraili ensimmäistä kertaa Muoniossa ja Lapissa.

Tuulipuisto näyttäisi selvityksen perusteella vaikuttavan kielteisesti Muonion imagoon erämaisen luontomatkailukohteena. Pääosa matkailijakyselyyn vastanneista arvioi tuulipuiston rakentamisen heikentävän joko tuntuvasti tai ainakin jonkin verran Muonion imagoa luontomatkailukohteena. Tulosta voidaan pitää hieman yllättävänä, koska tuulivoima on samaisten matkailijoiden mielestä periaatteessa varsin ympäristöystävällinen energiantuotantomuoto, ja sen voisi kuvitella siten edistävän Muonion imagoa kestävän matkailun kohdealueena.

Luontomatkailussa kestävyiden eri osatekijät eivät välttämättä nouse asiakkaiden arvostuksissa tärkeimmiksi matkaan laatuun vaikuttaviksi tekijöiksi. Matkailijoilta ei voida edellyttää oma-toimisuuteen perustuvia kestäviä valintoja, vaan matkailukohteen on tarjottava ratkaisuja, joihin kestävyys on integroitu. Lapin matkalla luonto ja maisemat ovat ensisijaisia vetovoimatekijöitä, ja esimerkiksi energian säästöön lomamatkalla ollaan vain kohtalaisen valmiita, mikä kävi ilmi laajassa MATKA-hankkeen matkailijakyselyssä (Hasu & Tyrväinen 2011). Yli 2 200 vastausta kerryttänyt kysely toteutettiin sekä lomake- että verkkokyselynä. Kyselyssä selvitettiin myös eri energiantuotantotapojen periaatteellista sopivuutta matkailualueille. Tuulivoima sinänsä energiantuotantomuotona saa matkailijoiden hyväksynnän, joskin myllyjen sijoittaminen pohdituttaa: ”*Periaatteessa positiivinen asia, edellyttää huolellista sijoittamista; jätettävä luonnontilaa korostavia näkymiä*” ja ”*ok, jos ei matkailualueella/kansallispuiston lähellä*”. (Tyrväinen ym. 2011, Hasu & Tyrväinen 2011)

Ruotsalaisten kotimaanmatkailijoiden asennoitumista tuulivoimaloihin on tutkittu Ruotsin läntisen Härjedalenin tunturialueella (Hörnsten 2002). Tutkimuksen aineistoina olivat matkailijakyselyt, joissa tämän selvityksen tavoin käytettiin kuvasovitteita havainnollistamaan tuulivoimaloiden rakentamisesta aiheutuvia maisemamuutoksia. Hörnstenin tutkimuksen mukaan Härjedalenin talvimatkailijoista 37 % kannatti ja yhtä suuri osuus (38 %) vastusti tuulivoimaloiden rakentamista tuntureihin. Kesämatkailijoista neljännes kannatti ja lähes puolet vastusti tunturialueiden tuulivoimarakentamista. Noin 40 prosenttia kaikista kesä- ja talvimatkailijoista arvioi todennäköisesti tai varmasti välttävänsä vierailua tunturialueella, johon rakennetaan tuulivoimaloita. Tuulivoimaan suhtaudutaan periaatteessa myönteisesti, mutta asennoituminen muuttuu kielteisemmäksi, kun rakentamissuunnitelmat etenevät ja hankkeen vaikutuksia aletaan arvioida henkilökohtaisesta perspektiivistä (Hörnsten 2002, 10–14; 17–21).

Norjan rannikkoalueilla Heiberg, Aall ja Tveit (2009) ovat kartoittaneet kirjallisuuden, norjalaisia ja ulkomaisia matkailijoita koskeneen haastattelututkimuksen ja tapaustutkimusten avulla tuulivoimarakentamisen vaikutuksia matkailuun ja ympäristöön. Ulkomaisten matkailijoiden mielestä tuulivoimarakentaminen sopii paremmin lähelle asutusta tai teollisuusalueita kuin erämaahan. Norjalaiset matkailijat taas halusivat tuulivoimaloiden sijoittuvan kauas asutuksesta ja matkailukohteista. Matkailijoista luonnon rauhaa ja erämaisuuksia lomaltaan hakevat suhtautuvat tuulivoimaloihin negatiivisimmin. Maisemavaikutukset riippuvat tuulimyllyjen määrästä, tuulipuiston pinta-alasta ja sijainnista. Konkreettisia vaikutuksia tuulivoimarakentamisesta matkailuun ei ole, koska matkailullisesti tärkeille alueille ei ole rakennettu. Tuulivoimarakentamisen lisääntymisestä johtuvista vaikutuksista matkailulle ei ole vielä riittävästi tietoa johtopäätösten tekemiseen. (Heiberg, Aall & Tveit 2009, 9–13.)

Iso-Britanniassa tehtyjen selvitysten mukaan matkailijoiden suhtautuminen tuulivoimaloihin on myönteisempää verrattuna Pohjoismaissa tehtyjen tutkimusten tuloksiin. Iso-Britanniassa valtaosa matkailijoista vaikuttaisi suhtautuvan positiivisesti tai neutraalisti tuulipuistoihin, eikä tuulipuistojen olemassaolon ole todettu vähentävän merkittävästi halukkuutta uusintavierailuihin. Iso-Britanniassa tehtyjen selvitysten perusteella matkailijoiden on lisäksi havaittu olevan kiinnostuneita vierailemaan tuulipuistoissa ja tutustumaan voimaloiden toimintaan (MORI 2002, NFO WorldGroup 2003, BWEA 2006).

Kohdekuvan muutoksen vaikutuksia matkanjärjestäjien ja matkailijoiden paikanvalintaan ja tätä kautta alueen matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiin on selvityksen pohjalta kuitenkin pitkällä aikavälillä vaikeaa täsmällisemmin arvioida. Koska Mielmukkavaaran tuulipuiston haitat johtuvat selvityksen perusteella suurelta osin visuaalisen luonnonmaiseman muutoksesta, on keskeistä se miten ohjelmalveluja tarjoavien yritysten käyttämiltä reiteiltä näkyy alueelle. Tuulipuistosta aiheutuvia kielteisiä matkailuvaikutuksia on mahdollista lieventää linjaamalla ohjelmalvelujen reitistöjä uudelleen siten, että reiteiltä ja taukopaikoilta olisi mahdollisimman vähän suoraa näkymiä tuulipuistoon. Myös tiedotuksella voidaan todennäköisesti jossain määrin vaikuttaa siihen, kuinka matkailijat kaikkiaan kokevat mahdollisen tuulipuiston maisemassa. Erämaisuuksien kokeemukseen vaikuttaa kokonaisuudessaan myös se, miten muut maankäyttömuodot esimerkiksi metsätalous tai kaivosteollisuus vaikuttavat luonnontilaisuuden ja erämaisuuksien tuntuun kohdealueella. Muoniossa metsä- ja porotalous ovat tärkeitä maankäyttömuotoja, ja matkailun siirtyminen uusille alueilla vaatii erillisiä neuvotteluja ja maankäyttömuotojen yhteensovittamista.

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin talven ja kevättalven matkailusezonkien aikana. Koska kotimaan matkailijoita oli mukana runsas 70, kerättiin lisäaineistoa ruska-aikana syyskuussa 2011. Vastauksia saatiin yhteensä 150:ltä kotimaan matkailijalta. Matkailijoita tavoiteltiin syksyllä etupäässä Pallas-hotellilta, mutta myös Hotelli Jeriksestä. Kotimaan matkailijoiden vastausaineisto käsitti siten runsaat 220 lomaketta. Nämä tulokset on raportoitu tutkimuksen tilaajalle joulukuussa 2011 erillisessä raportissa (Selvitys kotimaisten matkailijoiden suhtautumisesta Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen, 2011).

Kirjallisuus

- BWEA. 2006. The impact of wind farms on the tourist industry in the UK. Saatavana: <http://www.bwea.com/pdf/tourism.pdf> [Luettu 9.5.2011].
- Hasu, E. & Tyrväinen, L. 2011. Kenelle matkailukyliä tehdään? Julkaisussa: Staffans, A. & Merikoski, T. (toim.). Miten kestävä matkailualue tehdään? Käsikirja suunnitteluun ja rakentamiseen. Aalto yliopisto, Arkkitehtuurin laitos. ISBN: 978-952-60-4168-1 (pdf). s. 20–57. Saatavana: http://matka.tkk.fi/fi/julkaisut/matka_kasikirja_2011_web.pdf [Luettu 30.8.2011].
- Heiberg, E., Aall, C. & Tveit, E-M. 2009. Vindkraft, reiseliv og miljø – en konfliktanalyse. Vestlandsforskningsrapport nr. 1/2009. Saatavana: <http://www.vestforsk.no/filearchive/vindkraft-reiseliv-og-miljo-en-konfliktanalyse.pdf> [Luettu 07.12.2010].
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus, Helsinki. 213 s.
- Hörnsten, L. 2002. Turisters attityder till vindkraftverk i fjällen. Hållbar utbyggnad av vindkraft – metodutveckling för fjällområdena. Working Paper 2002:1, ETOUR. Saatavana: <http://cvi.se/uploads/pdf/Kunskapsdatabas%20samhalle/tillstandsprovning/motstaende%20intressen/motstaende%20intressen/utredningar/3.Turistattityder%20J%C3%A4mtlands%20l%C3%A4n%20200312.pdf> [Luettu 27.5.2011].
- Järviluoma, J. 2006. Turistin luonto. Tutkimus luonnon merkityksestä matkailun vetovoimatekijänä neljässä Lapin matkailukeskuksessa. Acta Universitatis Lapponiensis 96. Saatavana: <http://www.ulapland.fi/unipub> [Luettu 5.5.2011].
- Lapin ELY-keskus 2010. Yhteysviranomaisen lausunto Mielmukkavaaran tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointiselostukseen. Saatavana: http://www.ely-keskus.fi/fi/ELYkeskukset/LapinELY/Ymparistonsuojelu/YVA/paattyneet/energiantuotanto/Documents/Mielmukkavaaran%20tuulipuisto/mielmukka_yva_selostuslausunto_090910.pdf [Luettu 6.5.2011].
- Lapin liitto. 2011a. Työpaikat ja työllisyys. Saatavana: <http://www.lapinliitto.fi/194> [Luettu 19.5.2011].
- Lapin liitto. 2011b. Lappi – Elämänvoimaa. Matkailustrategia 2011–2014. Luonnos. Saatavana: <http://www.lapinliitto.fi/matkailu> [Luettu 19.5.2011].
- Morgan, D.L. 2002. Focus group interviewing. Julkaisussa: Gubrium, J.F. & Holstein, J.A. (toim.). Handbook of interview research. Context & Method. Sage Publications, London. s. 141–159.
- MORI. 2002. Tourist attitudes towards wind farms. Summary report. Saatavana: <http://www.bwea.com/pdf/MORI.pdf> [Luettu 9.5.2011].
- NFO WorldGroup. 2003. Investigation into the potential impact of wind farms on tourism in Wales. Saatavana: http://www.ecodyfi.org.uk/tourism/Windfarms_research_eng.pdf [Luettu 9.5.2011].
- Pöyry. 2010. Mielmukkavaaran tuulipuisto. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Matkailuvaikutukset. Loppuraportti. Saatavana: http://www.wpd-finland.com/fileadmin/pdfs/I_Mielmukka_matkailuvaikutukset_FINAL_Poyry.pdf [Luettu 6.5.2010].
- Routio, P. 2005. Kyselevät tutkimustavat. Saatavana: <http://www.uiah.fi/projects/metodi/064.htm> [Luettu 3.11.2010].
- Selvitys kotimaisten matkailijoiden suhtautumisesta Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeeseen 2011. Metsäntutkimuslaitos, 25 s.
- Suunnittelukeskus Oy. 2005. VETURI. Muonion vesi- ja tunturialueitten kehittämissuunnitelma ja yleiskaavat. Perusselvitykset, kehittämissuunnitelma. Saatavana: http://projektit.fcg.fi/doc/kehittamissuunnitelma_pakattu.pdf [Luettu 18.5.2011].
- Tilastokeskus. 2001–2009. Matkailutilastojen vuosijulkaisut vuosilta 2001–2009. Suomen virallinen tilasto.
- Tilastokeskus & Matkailun edistämiskeskus. 2011. Majoitustilastot. Saatavana: [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(pages\)/Majoitustilastot](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(pages)/Majoitustilastot) [Luettu 17.5.2011].
- Tunturi-Lapin työ- ja elinkeinotoimisto. 2008. Tunturin työntekijät: Enontekiö, Kittilä, Kolari ja Muonio 2007. Tunturi-Lapin työ- ja elinkeinotoimiston toimittama julkaisematon taulukko.
- Tunturituuli Oy. 2011. Tuulivoimalaitosten tekniset tiedot. Saatavana: <http://www.tunturituuli.fi/sivut/1/index.html> [Luettu 18.5.2011].

- Tyrväinen, L., Silvennoinen, H. & Hallikainen, V. 2010. Kansainvälisten matkailijoiden maisema- ja ympäristöarvostukset Pohjois-Suomessa. Metlan työraportteja 147. Saatavana: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp147.pdf> [Luettu 5.5.2011].
- Tyrväinen, L., Silvennoinen, H. Hasu, E., Järviluoma, J. 2011. Kaupunkilomalla vain tunturiluonnossa? Kotimaisten matkailijoiden näkemyksiä ja toiveita lappilaisesta matkailukeskusympäristöstä. Metlan työraportteja 190. 54 s. Saatavana: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp190.htm> [Luettu: 30.8.2011].
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2011. Toimiala Online. Saatavana: <http://www.temtoimialapalvelu.fi/> [Luettu 23.5.2011].
- Wilkinson, S. 2004. Focus groups. Julkaisussa: Breakwell, G.M. (ed.). Doing social psychology research. British Psychological Society and Blackwell Publishing, Oxford. 344–376.
- wpd Finland Oy, Metsähallitus & Pöyry. 2010. Mielmukkavaaran tuulipuisto. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Saatavana: <http://www.wpd-finland.com/fileadmin/pdfs/Mielmukkavaaran%20tuulipuiston%20ymparistovaikutusten%20arviointis.pdf> [Luettu 6.5.2011].